

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 1 (1392)

Postnina plačana v gotovini
Spedizione in abbon. post. 1. gr.

TRST, nedelja 1. januarja 1950

Danes 10 strani - Cena 20 lir

Resnica in logika sta eno izmed najmočnejših orožij naprednega gibanja; čuvati to orožje je dolžnost vsakega komuniste in slehernega naprednega človeka.

MARŠAL TITO

Glavni odbor OSVOBODILNE FRONTE slovenskega naroda za Tržaško ozemlje

vošči vsem svojim članom in vsemu slovenskemu ljudstvu ter italijanskim demokratičnim množicam, da bi v novem letu 1950 v svoji borbi za boljše in srečnejše življenje dosegli kar največ uspehov.

GLAVNI ODBOR OF
slovenskega naroda za Tržaško ozemlje

Ob novem letu

Ko si ob začetku novega leta postavljamo osnovne naloge, ki jih bomo morali izvršiti, da bi bile želje in napore našega ljudstva za dosegla boljšega življenja kronani z uspehom, nam prihaja v spomin odgovor, ki ga je pred kratkim dal maršal Tito nekemu francoskemu novinarju na sledeče enostavno, toda osnovno vprašanje:

Kateri so poglavitni smoti, za katere bi svetovali naprednemu francoskemu borcu, da se sedaj bori?

Sedaj bi svetovali slehernemu francoskemu borcu, da se bori za resnico, za čistost socialistične morale, s čimer bo vsekakor pridobil v francoskem narodu največ zaveznikov v svoji borbi za boljše in srečnejše življenje.

Borba za resnico je torej tista osnovna naloga, za katero se mora nenehno boriti vsak napreden človek na svetu. Ta borba je bila zato naša osnovna naloga od zmeraj: v preteklosti, je v sedanosti in bo tudi v bodočnosti. Zato bi prav zares ne bilo potrebno še posebej poudarjati prav na današnji dan to tako samo po sebi razumljivo nalogo. In če jo poudarjamo, ne delamo tega slučajno.

Prav gotovo je malo narodov na svetu, o katerih bi si resnica tako težko utirala pot v svet kot je to resnica o trpinjenju našega primorskega in tržaškega slovenskega ljudstva, slovenskega naroda in jugoslovanskega naroda na splošno. Vedno je bilo potrebno težkih žrtv, krvavih žrtv, da je resnica o nas prodrla in zmagała. Zato si tudi danes, ko hočemo resnico o nas prikriti ne samo imperialisti, temveč tudi tisti, za katere bi se bili najmanj nadejali — voditelji držav z ljudsko demokracijo, ne delamo iluzij, da bo v dobi gorastih budimpeštinskih in sofijskih procesov resnica triumfirala brez žrtv.

Takšnih iluzij si ne delamo zlasti mi Slovenci in tržaški Slovenci se posebej. Ne delamo si jih zlasti od takrat, ko smo dokončno uvideli in spoznali, da je kompromisna rešitev, do katere so z ustanovitvijo Tržaškega ozemlja, ostala zgolj na papirju in da je naše brezmejno zaupanje v dosledno protimperialistično politiko Sovjetske zveze in držav ljudske demokracije doželo težke razočaranja. To se je zgodilo tedaj, ko je vlada Sovjetske zveze jasno pokazala, da ji ni več za načelno rešitev vprašanja samoodločbe malih in zatiranih narodov, ter je koroško vprašanje izkoristila za barantanje z imperialisti. Postalo nam je očitno, da so vlade ljudskih demokracij in Sovjetske zveze začele uporabljati tudi tržaško vprašanje v nasprotju z vsemi marksističnimi osnovnimi načeli, kot predmet za meštanje z velikimi silami.

Zato smo iz tega spoznanja mogli izvesti in sam ločen sklep: boriti se za to, da preprečimo, da bi usoda Tržaškega ozemlja bila predmet karvestilnosti; tržaško vprašanje mora biti rešeno sporazumno med prizadetimi jugoslovanskimi narodi in italijanskim narodom brez vmešavanja tretjih! In to je v okviru naše glavne naloge — nenehne borbe za resnico — naša prva dolžnost v novem letu, v katerega ustavamo.

Ker pa je nemogoče doseči kakršnih koli cilj brez politične organizacije, je naša nadaljnja naloga ustvariti takšno organizacijo, ki nam bodo uspeh borbe jamčila. Katere so te organizacije nam kaže naša nedavna slavna preteklost; to so tiste množične organizacije enotnih slovenskih

Nadaljuje se debata o francoskem proračunu

PARIZ, 31. — Po izglasovanju zaupnice vladi se je včeraj in danes debata o državnem proračunu nadaljevala. Bidault je sinoči predložil načrt, ki naj spopolni primanjkljaj 37 milijard frankov. Načrt predvideva nove davke na kmetijska podjetja, na prevoz s tovornimi avtomobili in na nakupe javnih ustanov. Zvišala naj bi se tudi cena bencina ter obdavčenje industrijskih dohodkov. Verjetno bo Bidault tudi glede tega načrta postavil vprašanje zaupnice.

V zvezi z obdavčitvijo Franciji je zveza pristaniških delavcev pozvala ameriške pristaniške delavce, naj odklonijo razkladanje in nakladanje vojaškega materiala ki je namenjen v Evropo. Ta zveza je namreč sklenila, da francoski pristaniški delavci ne bodo razkladali in nakladali ameriškega vojaškega materiala, ki prihaja v francoske pristanišča.

Londonski «Times» objavlja izpoved poverljivega diplomata, ki izpoveda, da je bil v francoski politiki na Daljnem

AMERIŠKI APETITI PO FORMOZI

Ameriško orožje in oficirji, ki naj bi poveljevali kitajski nacionalistični vojski - Predvideva se močnejša ekspanzija v tako imenovane zaostale dežele - Letos volitve za kongres

CINCINNATI, 31. — Senator Taft je naslovil svoj poziv tiskovni konferenci, da bi se jasno, na kaj upajo ZDA pri tem, ko podpirajo še naprej nacionalistični odpor na Formozi. Posledica tega bi bila lahko še ožje sodelovanje med pekinško vlado in ZSSR. London se torej noče odpovedati vloži starega intriga, pa čeprav se vsa njegova stavba zelo maje. Kako mislijo britanski krogovi združiti svoje nameravane priznanje nove vlade v Pekingu s posebnim režimom za Formozo prav tako oče «Times». Velika Britanija smatra človeka, ki okupira področje in tamonajša vlada, da čeprav bi bila nacionalistična, se smatra za krajeno oblast, ki je bila postavljena v imenu zaveznikiših sil ob kapitulaciji Japonske. «Daily Telegraph»

pa piše, da po zmagi Maoetunga ni mogoče misliti, da bi služila Formoza za osnovo drugega režima. Hkrati pa poročajo londonski listi iz Washingtona, da sta Truman in njegov glavni štab že odločila načrt o vojaški pomoči Formozi do vseh podrobnosti in da bo podoben praks z Grčijo. Američani bi torej poslali orožje, opremo, častnike in razne druge ameriške vojaške strokovnjake, ki bi poveljevali nacionalističnim silam na Formozi. Menijo tudi, da zahteva tako akcijo general Mac Arthur, ki stremi za tem, da bi polagoma dobil odkrito oblast nad otokom v imenu ZDA.

Iz Tokia poroča AFP o novoletni poslanici Mac Arthurja japonskemu narodu. V njej

govori o raznih uspehih, ki da so jih dosegli na Japonskem pod njegovo vlado, ter končno poudarja dve glavni vprašanji, ki sta važni za Japonsko. Prva stvar je zmaga komunistov na Kitajskem, druga pa spor glede mednarodnega postopka, ki zavlačuje razpravljanje za mirno konferenco z Japonsko. Seveda ni pozabil poudariti, da o vsem tem Japonci ne morejo odločevati.

Inozemski opazovalci v Washingtonu menijo, da so vesti o raznovrstnih napovedih poloma nadstrankarske zunanje politike ZDA nekakšne noveletne prerokbe in deloma plod namerne propagande. Vendar pa poudarjajo težave, s katerimi se bo morala boriti vlada na prihodnjih zasedanjih kongresa, kajti ameriška zunanja politika stoji danes v veliki meri na raznovrstnih fondih za izomestvo, katere bi bilo treba močno znižati zaradi velikega primanjkljaja v državnem proračunu. Boj bo oster tudi zato, ker bodo v novem letu razpisane volitve za nov kongres in so republikanci odločni nastopiti z vsemi silami. Po letu 1932 so namreč zmagali samo na volitvah leta 1946. Nejasno je, kako bodo republikanski senatorji izkoristili položaj, ko jih ne vodi več Vandenberg. Po izjavah dveh voditeljev izolacionističnega krila republikanskih senatorjev Wherryja in Jennerja se da sklepati tudi na konec soglasja obeh strank v zunanje-političnih vprašanjih. Tudi dva močno izkoristita položaj na Kitajskem, Vandenberg pa je bolan in ne more nastopiti. Pa tudi glede evropske politike čakajo ameriško vlado, ostre kritike. Marshallov načrt je postal zelo nepopularen, bodisi ker preveč stane, kakor tudi ker ni pripravljen Evropi k »integraciji«, od katere bi imeli Američani šele največje koristi. Pa tudi protekcionističnih naporov gospodarskih krogov, ki ugovarjajo Hoffmannovi politiki uvoza, ne manjka, kakor smo videli iz včerajšnje izjave senatorja Brewsterja. Na vsak način napovedujejo ti inozemski opazovalci, da bodo v prihodnjih mesecih spopadi med Trumanovo upravo in kongresom zelo močni. Poudarjajo, da zunanji minister Acheson nima takega ugleda kakor njegovi predniki Marshall in da vlada ne ve pravega odgovora na kitajsko vprašanje, ker ga prav za prav ni. Vprašanje je namreč mnogo. N. pr. kredit 75 milijonov, ki je po zakonu na razpolago za kitajske zadave, mislijo sedaj deloma uporabiti za ameriške vojaške dobave novim indonezijskim državam, ki jih tudi skušajo držati na vrvi. Torka, ki jo ustvarjajo ameriški davkoplačevalci, pa seveda ni in ne bo dovolj velika za vse te velike apetite.

Srečno novo leto vsem svojim so-trudnikom, naročnikom in čitateljem vošči

Primorski dnevnik

Glavni odbor Zveze partizanov STO-ja vošči

vsem svojim članom in vsemu demokratičnemu ljudstvu Tržaškega ozemlja uspehov polno novo leto 1950!

Italijanska industrija za vojaško proizvodnjo

Trumanov odposlanec se razgovarja za investicije kapitala v Italijo

RIM, 31. — V pooblaščenih krogih potrjujejo, da Italija ne bo sklenila dvostranskega dogovora z ZDA glede vojaških dobav v okviru atlantskega pakta, pač pa da si bosta obe vladi izmenljive posebne note. S tem se hoče De Gasperijeva vlada izogniti debati v parlamentu.

Italijanska industrija vedno bolj prihaja v vojaško proizvodnjo. Vlada je te dni pozvala vsa industrijska podjetja, naj ne dovoljujejo obiskov tehnikov brez predhodnega pristanka ministrstva za obrambo. Te dni pa so začeli nekatera industrijska podjetja v Italiji obiskovati vojaški tehniki. Tako so n. pr. obiskali tudi veliko sredstev kemije industrije «Montecatini», ki naj bi postala glavna italijanska vojna industrija.

Danes pa je De Gasperi sprejel Trumanovega osebnega pooblaščenca, ki je prišel v Italijo, da preuči možnost investiranja privatnih kapitalov.

Na posebni seji, ki ji je pred-

Po podpisu trgovskega dogovora med FLRJ in Vel. Britanijo

Zlom gospodarske blokade Jugoslavije

Anglija je pred tem dogovorom podpisala slične dogovore s Sovjetsko zvezo in kominformističnimi državami, od katerih je bil zlasti dogovor s Poljsko še bolj obširen

BEOGRAD, 31. (Tanjug) — Sklenitev trgovskega dogovora med vlado FLRJ in vlado Velike Britanije je naša velika odmev v inozemstvu. Tuje agencije, tisk in radio posvečajo številne komentarje podpisu dogovora poudarjajoč njeno gospodarsko važnost za obe državi.

Ko komentira važnost angleško-jugoslovanske trgovinske dogovora v odnosu z napori voditeljev ZSSR in drugih kominformističnih voditeljev, da bi gospodarsko zadušili Jugoslavijo, ugotavlja londonski radijski glasilo, kominformistične države Vzhodne Evrope so morale menjati smer svoje trgovine. Ker so omenjene države prej kupovale skoraj vse viške jugoslovanskih

nest dogovora ugotavljajo britanski listi še posebno dejstvo, da ta dogovor razbija gospodarsko blokado, ki so jo voditelji kominformističnih držav skušali izvesti proti socialistični Jugoslaviji, da bi jo prisilili, da se pokori Moskvi.

«Times» poudarja v svojem komentarju pod naslovom »Jugoslavija in Zahod«, da je bila skoraj vsa trgovina med Jugoslavijo z ene strani ter Sovjetsko zvezo in državami Vzhodne Evrope z druge strani prekinita na preteklo pomlad, in piše, da Jugoslavija ni imela druge izbire, kot da se mora menjati smer svoje trgovine. Ker so omenjene države prej kupovale skoraj vse viške jugoslovanskih

dal angloameriškim imperialističnim silam.

Resnica je mnogo bolj enostavna. Angleško-jugoslovanska konvencija je bila podpisana po večmesečnih pogajanjih. Prihaja torej za številnimi trgovinskimi dogovori, ki jih je Velika Britanija podpisala s Sovjetsko zvezo in državami Vzhodne Evrope, da prihrani devize in da si zagotovi nekatere surovine in živila izven dolarškega področja. Sicer pa je bil ta dogovor podpisan že po poludnevno leto po sklenitvi angleško-poljskega dogovora, ki je tudi važen in ki ravno tako doblja britanske dobave kavekca (26.000 ton v petih letih) in britanskih industrijskih naprav (20 milijonov funtov sterlingov) in ki ravno tako doblja kompenzacije za britanske industrije, katerih imovina je na Poljskem. Angleško-poljski dogovor je bil podpisan za angleško-jugoslovanski dogovorom, ki je še bolj obširen in na podlagi katerega se doblja dobava strojev in surovin Sovjetski zvezi v zameno za sovjetsko žito.

Glede Jugoslavije gre za najvažnejši dogovor, ki ga je podpisala po prelomu s Kominformom.

Ameriški tisk in agencije so tudi široko pisali o podpisu angleško-jugoslovanskega trgovinskega dogovora, v katerem ne vidijo samo skupne koristi za podpisnike, pač pa tudi gospodarski polom blokade, ki so jo uvedle proti Jugoslaviji države Kominforma. Tako pravi »Associated Press«, da je to dogovor največji in morda najboljši trgovinski dogovor, ki ga je Jugoslavija do sedaj podpisala s kakšno zahodno državo v svoji borbi, da se proti trgovinski blokadi prisiljena kominformističnih držav z Rusijo na čelu. «New York Herald Tribune» piše: »Ta dogovor predstavlja novo razpoko v gospodarski zvezi med Vzhodno in Zahodno Evropo, razpoko, da jo bo v vseh težnjah kot doslej nesebično podpirala.

Sklenitev angleško-jugoslovanskega trgovinskega dogovora so tudi takoj zabeležili in

Odsodba japonskih zločincev

MOSKVA, 31. — Na zaključni razpravi proti japonskim vojni zločincem je državni tožilec Smirnov v svojem govoru poudaril, da obsojenci, ki so na zatožni klopi, pač pa tudi opozorilo netilcem nove svetovne vojne.

Govorili so nato branilci in končno so obtoženci ponovno priznali svojo krivdo. Sodisce je obsodilo generala Jemada ter obtožence Kadisuska in Kawasima na 25 let prisilnega dela. Ostali obsojenci so bili obsojeni na kazno od 2 do 18 let prisilnega dela.

Bivši japonski general Shirai Shih, ki je bil v okoliščini Tokija, je zbežal zaradi obtožb, ki jih proti njemu navaja obtožnica, na procesu proti vojni zločincem v Kobarovsku.

ASIŽZ

želj ob novem letu svoji voditelji in učitelji KP Tržaškega ozemlja mnogo uspehov v njeni borbi; za zmago resnice in uresničenje težnj tržaškega demokratičnega ljudstva. Izražajoč željo antifašističnega žena ji objublja, da jo bo v vseh težnjah kot doslej nesebično podpirala.

GLAVNI ODBOR ASIŽZ

GLAVNI ODBOR SLOVENSKO-HRVATSKE PROSVETNE ZVEZE

želi vsemu svojemu članstvu uspehov polno novo leto

določila Moskva. V tem letu je Sovjetska zveza zahtevala od kominformističnih držav, naj znižajo na minimum svoje trgovinske odnose z Jugoslavijo. Navznoter, ostaja popolnoma socialistična država. Ta dogovor se poudarja v Londonu, pomaga Jugoslaviji upirati se gospodarski blokadi in čuvati njeno neodvisnost. Londonski radijski poudarja, da je Jugoslavija odkrila sporočilo, da dogovor ne zmanjšuje njene neodvisnosti. S podpisom tega dogovora in drugih pred kratkim sklenjenih dogovorov — je končno dejal londonski radijski — se Jugoslavija ne podreja Ameriki ali Veliki Britaniji. Nasprotno, ostaja popolnoma socialistična država. Ta dogovor se v prvi vrsti smatra kot običajen trgovinski dogovor, ki naj obema državam prinese enak gospodarski korist. Je tudi v skladu s splošno britansko politično linijo, ki teži po razvoju gospodarskih odnosov z državami evropskega Vzhoda.

Poudarjajoč gospodarsko važ-

rudniških bogastev, lesa in drugih surovin ter proizvodov, in da se je jugoslovanska vlada opirala na Rusijo, kar se tiče strojev in materiala, ki je potreben za petletni načrt.

Jugoslavija je pokazala, da je ni mogoče uničiti z grožnjami, pravi list, ona dokazuje, da svojo zmožnost upirati se dolgem in trajnem pritisku.

V svojem komentarju o podpisu dogovora je »Reuters« ugotovil, da bo dogovor epomagal Jugoslaviji premagati številne težave, ki jih je imela v zadnjih 18 mesecih zaradi blokade državo za razne naprave, stroje kose strojev in surovine za industrijo.

V Franciji so mnogo pisali o novem gospodarskem dogovoru med Jugoslavijo in Veliko Britanijo. «Franc Tireux» piše glede tega, da bo tisk Vzhodne Evrope enovotno uporabljal to vest, da zopet začne s svojimi napadi proti Titu, ki se je pro-

rudniških bogastev, lesa in drugih surovin ter proizvodov, in da se je jugoslovanska vlada opirala na Rusijo, kar se tiče strojev in materiala, ki je potreben za petletni načrt.

Jugoslavija je pokazala, da je ni mogoče uničiti z grožnjami, pravi list, ona dokazuje, da svojo zmožnost upirati se dolgem in trajnem pritisku.

V svojem komentarju o podpisu dogovora je »Reuters« ugotovil, da bo dogovor epomagal Jugoslaviji premagati številne težave, ki jih je imela v zadnjih 18 mesecih zaradi blokade državo za razne naprave, stroje kose strojev in surovine za industrijo.

V Franciji so mnogo pisali o novem gospodarskem dogovoru med Jugoslavijo in Veliko Britanijo. «Franc Tireux» piše glede tega, da bo tisk Vzhodne Evrope enovotno uporabljal to vest, da zopet začne s svojimi napadi proti Titu, ki se je pro-

Skoraj vsaka mednarodna gospodarska konferenca postavlja čitatelje pred nove zagotovitve. Čitateljem so že dovolj znane razne oznake za politične in gospodarske mednarodne ustanove kakor ONU (OZN), IRO, ERP, ECA in OECE. Med najnovejše sodijo BENELUX, FRITALUX, FRANCIT, UNISCAN itd.

Resnica in logika nam jamčita naše uspešno delo v novem letu in našo končno zmago!

Obtožbe proti Toledanu

MEKSIKO, 31. — Sindikalni voditelji Louis Morales je obtožil predsednika zveze delavcev Latinske Amerike Lombarda Toledana in številne druge uradne osebnosti, da pripravljajo gibanje za zrušenje sedanjega reda v Mehiki in da pripadajo komunističnim cilicam.

Glede Lombarda Toledana je Morales izjavil, da je predstavnik Kominforma v Latinski Ameriki, kar je vodil v Mehiki komunistično delovanje.

PARIZ, 31. — Predsednik svetovne sindikalne zveze in tajnik Italijanske splošne konfederacije dela Di Vittorio je včeraj prišel v Pariz, kjer se bo udeležil seje izvršnega odbora SSZ, ki bo v ponedeljek.

BUENOS AIRES, 31. — Zaradi nevihte v pokrajini Buenos Aires so se pokvarile trdnice v bližini Pilarja ob reki Lujan. Ko je vozil mimo vlak, se je prevrnil v reko, pri čemer je bilo 5 mrtvih in 75 ranjenih.

Benelux - Fritalux - Uniscan

Kombinacije gospodarskih blokov na Zahodu

lagoditi gospodarstvu drugih. Vse to delo poglavitno Američani kot znano oznako: integracije.

BENELUX

Kot prvi okvir gospodarske enote je nastal BENELUX, h kateremu so pristopile Belgija, Luxembourg in Holandija. Za gospodarsko znižanje oziroma za gospodarsko znižanje oziroma za gospodarsko stopitev teh treh držav je bilo sicer nekaj storičenega, v bistvu pa skoraj nič.

FRANCOSKO - ITALIJANSKA CARINSKA ZVEZA IN FRANCIT

O francosko-italijanski carinski zvezi je bilo že mnogo napisane, tudi prirejenih je bilo vse polno sestankov pri zadržanih gospodarstvenikov in državnikov. Toda v bistvu ni bilo doseženega še nič. Tu pa tam se sklene kakšen sporazum (kakor o turizmu, o avtomobilen prometu), dalje pa med latinskima sestrama, ki se sicer v mednarodni politiki medsebojno podpirata, ne gre. Gospodarstvi obeh držav se medsebojno ne dopolnjujeta (kakor n. pr. jugoslovansko-italijanski), temveč si konkurirata; konkurirata si industrija in tudi poljedelstvo. Francija se

boji vdora italijanske povrtine in južnega sadja ter vina in noče o tem niti razpravljati, dokler ne zagotovi svojim kmetijskim prideelkom nemškega trga. Francosko-italijanska gospodarska kombinacija so spravišili tudi pod oznako «Francit».

FRITALUX

Francija - Italija-Luxemburg. Toda dodatni je treba še Belgijo in Holandijo. Zato oznaka FRITALUX ne ustreza. Tako oznaka FRITALUX ne ustreza. Tako je bilo na nedavnem sestanku predstavnikov Francije, Italije, Holandije, Belgije in Luxemburga v Parizu sklenjeno, da je treba poiskati novo.

Največ prahu je zbudil predlog FRITALUX. Predlog za sestavo gospodarskega bloka imenovanih petih držav je sprožil francoski finančni minister Maurice Petech. Trdijo, da bi Francija rada igrala važnejšo vlogo v zapadnem evropskem sektorju. Vsi so takoj zastutili, da so z njo in za njenim predlogom Američani. Pristop je odprti tudi drugim državam. Z napetostjo so posebno čakali, kaj poretok Angleži. Tem pa francoska juha ne diši posebno. Oni sploh ne marajo blokov na evropski celini. Poleg tega imajo svoj imperij alt ločnejše so-

jo državno skupnost (Commonwealth), ki živi svoje gospodarsko življenje in je povezana na lastnem carinskem sistemu, zgrajenem po prvi vojni v Ottavi. Anglija ima lastne skrbni (pasivnost trgovinske bilance nasproti Belgiji, vprašanje konvertibilnosti funta itd.). Voditi hoče lastno denarno politiko, kakor je pokazala že z razvednotenjem funta.

Da se ne bi zamerili Američanom, ki jim pošiljajo dolarje in je blago v okviru Marshallovega načrta in drugih kreditov, niso mogli Angleži gladko odbiti zamisli francoskega finančnega ministra in so rajši udarili na dan s svojim Uniscanom (United Kingdom in skandinavski države), ki naj bi pospeševal trgovinsko izmenjavo med Anglijo in skandinavskimi državami. Da bi bila kombinacija na severu popolnejša, naj bi se ji pridružili tudi «DANOSV» (Danska in Švedska).

Angležem je ljubša ta kombinacija, ker so v tem predelu njihove gospodarske postojanke trdnjše in menda tudi, ker vladajo v severnih državah socialistične sile. Gospodarstvo skandinavskih držav se dopolnjuje z angleškim in ni konku-

renčno. (V teku devetih mesecev 1949. leta je promet med skandinavskimi državami in Anglijo dosegel 221 milijonov funtov; za Anglijo je bil pasiven samo za 19 milijonov funtov.) — Splošno lahko rečemo, da se Angleži izmika novim obvezam, ki bi jih prinesla ustanovitve novih blokov in bi rajši ostali pri splošnih obvezah »espritues« (liberalizacije) mednarodne trgovine.

Glede samega FRITALUX-a je težava tudi v tem, da poleg Francozov, ki se zdaj v tem, da poleg Francozov, ki se zdaj pogajajo z Nemci za trgovinski sporazum, pripisujejo veliko važnost na sodelovanje z Nemci zlasti Holandi, Francoški predlog predvideva 60 odstotno sprostitev dosedanje trgovine in 75 odstotno pred koncem leta 1950 ter 100 odstotno v letu 1951. To se pravi, da bi trgovina med članicami FRITALUX-a v letu 1950 popolnoma prosta, to se pravi brez vsake carinske omejitve. Načrt je vsekakor lep, prelep. Dejansko pa ga gospodarsko življenje ne bo moglo prebiti, ne da bi v gospodarstvu šibkejši državi izvali hudi gospodarskih in socialnih pretresov.

Velike težave nastajajo že pri poskusu za pospešitev delavnega prometa. Kakšni naj bodo tečajni posameznih valut? Ali naj bodo prosti in naj se takoj prilagodijo plačilnim bilancam posameznih držav — kar predlagajo Francozi — ali naj ostanejo. Ustanovi naj bi se valutni sklad, ki bi skrbel za ravnanje med valutami. Te naj bi se prosto uvozile v posamezne države, izvoz pa bi bil deloma omejen. Obleke naj bi se investicije kapitala. Kakor rečeno, smo za zdaj še vedno pri načrtih, za katerimi je močan pritisk ZDA.

FRANCOSKI KMETJE ODBIJAJO FRITALUX

Oredni odbor vseh francoskih kmetijskih organizacij je odbil zamisel FRITALUX-a ker ni v korist francoskemu gospodarstvu, ustanovitvi gospodarske bloke med državami, katerih gospodarstva se n. j. seboj pobijajo, ne pa dopolnjujejo. Ustanovitve FRITALUX-a bi bila mogoča edino, ako bi se tej skupini pridružile države, ki bi lahko odkupile prebitke francoskega kmetijstva.

Pri poskusu za pospešitev delavnega prometa. Kakšni naj bodo tečajni posameznih valut? Ali naj bodo prosti in naj se takoj prilagodijo plačilnim bilancam posameznih držav — kar predlagajo Francozi — ali naj ostanejo. Ustanovi naj bi se valutni sklad, ki bi skrbel za ravnanje med valutami. Te naj bi se prosto uvozile v posamezne države, izvoz pa bi bil deloma omejen. Obleke naj bi se investicije kapitala. Kakor rečeno, smo za zdaj še vedno pri načrtih, za katerimi je močan pritisk ZDA.

Na posebni seji, ki ji je pred-

sedoval De Gasperi, so danes razpravljali o načrtu dogovora za italijansko upravo v Somaliji. Ta dogovor bo moral biti sklenjen med Italijo in OZN. «Giornale d'Italia» piše, da namerava Italija zahtevati od Združenih narodov, naj se ji prizna pravica za odkodnino za javna dela v njenih bivših kolonijah. List pripominja, da je Italija od leta 1913 do 1942 porabila za izboljšanje kolonij okoli 1 milijardo in 900 milijonov dolarjev.

Protestantski voditelji odgovarjajo papežu

PITTSBURG, 31. — V odgovor na povelje papeža, ki poziva vse kristjane, naj se vrnejo v katoliško cerkev, je 29 voditeljev protestantske cerkve v ZDA objavilo izjavo, v kateri je med drugim rečeno: »Čeprav protestanti ljubijo enotnost, ljubijo je bolj resnico in v svobodo. Pogodi, ki so mišljeni v pozivu papeža, zahtevajo opustitev vsake verske svobode in podrejenost duha rimskim totalitarnim oblastem!

Kratke vesti

PRAGA, 31. — Pred dvema tednoma se je začela v Mostu na severnem Češkem razprava proti 45 ljudem, ki so obtoženi protidržavnega delovanja. Po prvi razpravi je bila ta odlogena na nedolodno čas. Odlobo dena proces proti 70 ljudem se je imel začeti v Kralovem Hradcu ki pa je bil tudi odložen na nedolodno čas.

FRANCOSKI KMETJE ODBIJAJO FRITALUX

Oredni odbor vseh francoskih kmetijskih organizacij je odbil zamisel FRITALUX-a ker ni v korist francoskemu gospodarstvu, ustanovitvi gospodarske bloke med državami, katerih gospodarstva se n. j. seboj pobijajo, ne pa dopolnjujejo. Ustanovitve FRITALUX-a bi bila mogoča edino, ako bi se tej skupini pridružile države, ki bi lahko odkupile prebitke francoskega kmetijstva.

ZWIBELUX

Med Svico in Beneluxom (Belgijo in Luksemburgom) je bil sklenjen plačilni dogovor, ki bo zelo olajšal medsebojno trgovinsko izmenjavo. Med izmenjivimi novinarji je sporazum takoj dobil oznako »Zwibelux«. Ko bi se Fritaluxu pridružila Britanija, bi ga imenovali »Fritabrilux«.

Iz «Gospodarstva»

PRAGA, 31. — Pred kratkim so od 650 odvetniških pisarn zaprli 131 na podlagi sklepa pokrajinskega združenja advokatov. Ta ukrep je prizadel tu, di večje število članov komunistične partije.

LONDON, 31. — Na podlagi dogovora med Veliko Britanijo in Iranom se bo okoli petdeset častnikov in podčastnikov francoskega letalstva vezbalo v Angliji.

ATENE, 31. — Atenski krog obveščal, da bo zadnji kontingent britanskih čet, ki so v Makedoniji, odpotoval iz Soluna prve dni januarja.

PAR

Ribiči imajo v zadrugah vse pogoje za napredek v skupno blaginjo

Kratek pregled razvoja ribiških zadrug v Istrskem okrožju

Veljavnost starih osebnih
izkaznic podaljšana
do 31. januarja 1950

Oddelek za notranje zadeve
IOLO nam je dostavil sledeč
O B J A V O
Veljavnost starih osebnih iz
kaznic se podaljša do 31. ja
nuarja 1959.

Žene s vsemi tistimi sladkarijami in igračkami, katere imajo otroci tako radi. Živ obravnava mladih obrazkov, zarezah čokolade in dedelov. Kostanje se počasi sprežela okoli hiše med skratki in Rdečo kaprio. Toda ne samo mladi in polni, tudi starši otrok v polni trgi, ki z enakim ugodjem ali pa še večjim – s'ž gledajo svoje lastne otroke, spominjajo svojih mladih dan – uživajo ta veselja polni dan. Res. Dan otrok je 31. decembra. Dan usih otrok brez razloga, naravnost. Zakaj? Ker so vsi otroci vesela pa praznovanja vsi občutijo leto prežeto s'ž ko posvečajo ljudska običaja prav n'jim, ki danes v svoberastejo v pogojih, kot jih otroci niso imeli skozi stoletja.

Delitev rozin in limon
na nakaznice R1, R2, R3

Te dni se je v območju Istrskega OLO pričela delitev suhega grozdja (rozin) in limon na živilske potrošniške nakaznice R1, R2 in R3, in sicer po 500 g rozin na vsako kategorijo in prav tako 500 g limon.

Cena gornjih predmetov je: rozine 66 din za kg in limoni 22 din za kg.

Delitev rozin in limon je kot dodatek delavcem in nam mesničem ob prazniku nove letoletne jelke.

R I Š
ONIŠTVA IN UPRA
lovensk

ti posegajo tu

od rojstva italijanska drža-
ljanka in rojena Slovinka,
se glasi v slovenskem prev-
du takole:

«Didaktično ravnanje slo-
venskim učnim jezikom
Gorica,
Prot. št. 760 (Predmet: Iz-
va. - Gorica, 13. decembra
1949 - Gosp.-, E.P.C. Soli-
mo skrbništvo in šolsken
nadzorstvu za osnovno š-
slovenskim učnim jezikom
Gorica, - ker mi te niste vr-
izjavo, ki sem vam jo odpo-
12. decembra t. l., vam p-
lagam drugo enako izjavo
vas naprosam, da mi jo v-
te podpisano po pošti, četudi

negativni odgovori, da
kom sicer v nasprotju pri
ru pripravi, da se pri
močjo oblastj vašega sin
Slovenski v Benečijo, ka
kom na ono z italijanskim
D. daktični ravnatelj d
Lebani.

Da vaš očetj prvi goristi
žolkih oblačj zelo drže, c
močjo, nam priča, nast
moj pismo, ki je bilo posl
Slovenski v Benečijo, ka
otrok obiskuje slovensk
v Gorici. Evo vsebine:

«Sig. Predan Emil, S. L
nardo — Cividale.

Da vaš otrok lahko obisk
osnovno šolo s slovenskim
nim jezikom, je treba, da r
v smislu kriznice vsijega š
skega skrbništva, lastnost
podpisite in dostavite pril
no izjavo. Dott. Lebani, n
originalu je tudi italijan

Prevod.
Objavljamo tudi prevod
jave, s katero naj stariši po-
dajo, da so njihovi otroci Slo-
venci:
»Podpisam... izjavljam,
spada k slovenski jezikov-
ni Podpis.
Te izjave dokazujejo, da o-
govorni šolski in vladni or-
gani še nadalje izlivajo vse su-
srda na eno največjih pridol-
tev narodno osvobodilne bor-
be, ki soh v beneških Slove-
cih, ki so prav slovenske ži-
vijo. Slovensko ljudstvo je v bor-

je luč, ki bi je brez osvobodil-
ne borbe prav gotovo še ne bilo
tudi samoti! Siliali so, ka-
v drugje po vaseh napeljujejo
svetle točke in niso hoteli b-

med zadnjimi.

Pred borbo so živeli v nekih malčasnih soseskih odnošaj. Ne iz hudočije ampak zaradi prezačenosti v delu. Le na strmine v strmino sta se kosila. Tam dvorjara pozdravila med dom. Starmirski Ciril je celo prodal svojo batarijo, ker ni mogel več vzdržati v tej sili. Na njegovo mesto je prišla pridna vedva s tremi nečestraslimi otroci. Oprjela se, ter griv ter delala noč in dan iz ljubezni do otrok in zemlji. Vresnikar je vtrajal ker je bil pridno ženo in ima še dve pridne otroke. Starejša hčer je dobra aktivistka, mlajša pa pomaga doma in pri sosedih in pečuje hčerko svetilni čevli. Poleg drugega, je gospodar še dober sadovnjak. Tončka v Voljšu je zadovoljna sinom, ker v te samote pa nesel nekaj take novega. Star Tina, ki ne more spati ponoči

Tako smo prav ob zaključku tega leta dokazali, da bomo tudi v prihodnjem nadaljevali delom za izgradnjo in izboljšanje našega gospodarstva.

Pričaujemo od oblasti, bodo z resnično demokracijo mi odloki pravilno uredile, da se del nacionalnega vprašanja Slovencev pod Italijo, nasprotnem primeru bo vedno bolj trdno prepričani, pravilnost mnenja našega ljudstva, da se v bistvu ni ničesar izmenilo.

ustvarja okoli njega. Trma
zabubljen v nekdanje »stare
lepe čase« — živali, z gla
v žaklju.

Mlin v Grapi in prebiva
teh družin opozarjajo ta
Naprej tovariši! Naj tudi va
posveti luč napredka, ker h
ste sicer zaostali pozablje
brez haska za skupnost, z
grenjenim življenjem.

la lastnega brodovja, se zdru-
ga ni mogla pravilno razviti.
ter so jo njeni člani razpustili.
V zvezi s tem je treba pri-
pomniti, da je bilo leta 1948
ustanovljeno v Izoli podjetje
«Ribari», ki se bavi z ribolovom
in prodajo rib. To podjetje je
pritegnilo v svoj deokrog veči-
no ribičev iz Izole.

Tudi v Piranu so ustanovi-
li ribiči produktivno' zdruogo, v
kateri je bilo vpisanih okoli 30
ribičev. Ljudska oblast je poma-
gala zdruzi za enkrat s tem, da
ji je dala za njeno ribiško lad-

na tacinca, da ji je izročila v
najem ribiško ladjo z opremo
Razvoje treh pravih zadrug je
sicer šele v povolji, vendar so
že močno uveljavljajo in imajo
zelo dobre izgleda za svoj na-
predek. Ko bodo številčno o-
krepljene in ko bodo izpolnile
svojo opremo, bodo nedvomno
dvignile naše gospodarstvo
in celokupno gospodarstvo
Istrskega okrožja.

Če pristoječo ko pravkar na-
vedenim ribiškim zadrugam

NIK
CO 1 - II.; TEL. 11-3
a slika

bi o šovinističnih bombah pri-
ti našim prireditvam, slove-
skim trgovinam in še marsi-
kaj drugega.

Takih prizorov bi zame-
iskali v filmu, ki ga bodo vr-
li po raznih mestih Italije
prikazovali mučeništvom G

Obzornik bodo že v nekaj dneh predvajali; za šolsko mladino in v sredini januarja po gorških kinodvoranah; vso ostalo publiko.

nu.	Iz	TRSTIA:	5.51,	6.5
še	8.27,	12.31,	14.06,	17.17, 18.3
an-	20.12,	22.14.		
az-	Iz	VIDMA:	5.06,	5.54, 7.3
an-	14.09,	15.41,	19.16,	22.11, 22.37.

rija je umrla

go. Zdraviti se bo moral
30 dni.

KINO

VERDI. 14.30: «Brez ljubezni»
S. Tracy in K. Hepburn.
VITTORIA. 15: «Totò in M
kò», C. Ninchi.

CENTRALE. 15: «Veseli slo
parija», S. Laurel in O. Hardy
MODERNO. 14.30: «Cudež zvo
nov», A. Valli in F. Ma
Murray.
EDEN. 14.30: «Povratek Monte
krista», L. Hayward.
Zadnje predstave ob 21.30.
kinodvorani Verdi pa ob 21.30

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - UL. S. PELLICO 1 - II.; TEL. 11-3

Goriške oblasti posegajo tudi v Benecijo

V zadnjih tednih so se na od rojstva italijanska država za vzpostavitev šol v materinščini

Darovi za zimsko pomoč

tiudi je to soujerska zveza, za nas mora biti važna čistost ideje, za katero smo se vsi borili in tudi žrtvovali toliko

Ob snemanju filmskega obzornika „Santa Gorizia“

V nastajajočem mesecu sledi v gledanju poljskega utrdit in danes činiti goriški Slovence

[illegible][illegible]

občutljivi borbi in moramo
občutili spoštovanje in ponos,
da jih imamo, in da jim lahko
damo primerne prostore.

Tretje voščilo na ta dan bo:
Da bi v tem letu nsi našli ljud-

stvarivštevje 67.900 lir in na-
mestvece 23.869 lir, kar znaša
skupno 85.417 lir,

Vera in poštenje in je razočarala

podpišeite in dostavite prilože-
no izjavo, Dott. Lebari. Na o-
riginalu je tudi italijanski
prevod.

Objavljamo tudi prevod iz-
jave, s katero naj stariši potn-

Pred njim se je tresla usa Podgora

Odhodi:

V TRST: 5.57, 7.33, 9.53, 10.41,
14.11, 15.35, 16.20 (delavski sk

Tako čim hitreje gre sva, je pa zadosejane nad pridobljenim znanjem: toliko večje, da odtehta vse napore, ki so bili vloženi pri

novega leta želi sreče, napredka in uspehov vaš dopisnik

OGAREV.

da ji pošlji najditelj vrne vsaj izkaznico, komaj večeraj prijavila kvesturi.

Prvo pismo je bilo poslano vdovi v goriski občini, ki je

goriskih in beneških Slovencev, ki so prav slovenske sloilovito udaril po mizi, ki se je Slovensko ljudstvo je v borbi

njegovih prijateljev, vstal in

vim dejanjem. Nato jo je v tistem podzavestnem stanju mahnil v hišo Emilije Hvala. Ker so bila vrata zaprta je vanje

sko stanje na Goriskem in razmere, v katerih morajo dan-

Iz VIDPA: 5.06. 5.54. 7.3. 14.09. 15.41. 19.16. 22.11. 22.37.

Edinka Marija je umrla

samoči sturmine padca vode so samotni kmetje kmalu zgradili ob toku tri manjše miline, na Pstati, v Grapi in pri Kovaču. Dva sta prenehala z metljetvijo ob nekiki novodni letu. 1927.	terino dusilo je prva v tem kraju zasila hiša z rdečo streho. Novi gospodar se je izkazal več kot so ljudje prej sodili. Ne pri Kovaču, na Pstati, v Volku. Vresnici in Strni Brdi	sem čez dan pomagal ljudem pri košnji otave. Kakšno presenečenje! Skozi okna vseh šestih hiš sveti celadasti svet. Teme in grovci	na elektriko. Začel je premisljati, da bo to vodo spremeni v — luč! Povedal je to svojo misel v eni in drugi hiši. Trda je bila izkraja, pa je z	stirnine v stmrinista se kosca, ali črvarja pozdravila med delom. Stmraski Ciril je celo prodal svojo batarijo, ker ni mogel več vzdržati v tej sa	Novi ljudje so to danes, Borba jih je zblžila in prinesla v te samote duha skupnosti in tovariskave sodelovanja v težavah. Maksimali vasi bi bili	ki mu je bilo na poti spremeni v eprah in pepela. Domačini so o grozodeževju mladega »Krpana« obvestili orožnik, ki so prihiteli, da bi Stitarja	Fontanj iz Ul. Bašamonti 22. Candussie, je ki bila r obisku pri nekaj prijateljeju Rastelu, je pri odhodu padl go stopnicah in sa zlomila n go. Zdravitl se bo moro
---	---	--	---	---	--	---	--

ljude. Kazalo je, da bo življenje v Grapi in milnu zamrlo. Pa se je našel človek, ki je kupil zemljo in razvaline. Priden delavec, garaž z odprto glavo, dosten pater, seznan s kloro-za za motor, nabavil potrebne žice in za dan otvoritve pripravi veliki praznik. Bil je v resnici praznik ljudi ki so iz od njega nalezel - posvetnosti, on izlozel se, je v dobrega me-
dosten pater, seznan s kloro-za za motor, nabavil potrebne žice in za dan otvoritve pripravi veliki praznik. Bil je v resnici praznik ljudi ki so iz od njega nalezel - posvetnosti, on izlozel se, je v dobrega me-
dovih in pestuje hčerko s svetlimi očmi. Poleg drugega je gospodar še dober sadjar. Tončka v Voljšu je zadovoljna s sinom, ker je v te samote pri-
Mlin v Grapi in prebivalci ted družin opozarjajo take: Napreje tovaršil! Nuj tudi vam posveti loč napredka, ker bo-
vso ilu krevcitu stisnil pesti in okoli na zapeljati ter veriga so kar popokali. Medtem je prišla pomoč iz Gorice in končno se je orolnikom posrečilo spravi besneža v zapor. Skodo, ki
Leseni drobec v očesu
Predišnoščinjo so sprejeli v gorško občinsko bolnišnico 56-letnega Avgusta Krapeža iz [?], Vittorio, Veneto 82, Kranež
parija, S. Laurel in O. Hardy MODERNO, 14.30: Čudež z novs, A. Valli in F. Ma Murray, EDEN, 14.30: Povratek Monte kristian, L. Hayward.

OB RAZSTAVI SODOBNE SLOVENSKE GRAFIKE v galeriji «Scorpione»

BOŽIDAR JAKAC — Mati in hči (lesorez)

zlih «Krizantem» in dramatično razirganega «Viharnika».

TONE GORJUP je med mladimi likovniki že iz domačih slikarskih šol.

TONE KRALJ, razgiban in vsestranski delavec Dolenec, gojenec praške umetniške akademije, nam kaže sočne ljudske običaje in življenja na polju še v svojih prejšnjih značilnih ekspresionističnih stilizacijah, ki jih poznamo iz religioznih slik mnogih cerkva tudi po Primorskem.

VLADIMIR LAMUT je tudi mlajši umetnik z zagrebške akademije, zaljubljen v svojo slikovitost Dolenjsko, v nežno poezijo bajtarske siromašne, ki kopni v novi resničnosti.

MIHA MALES, virtuozni naš grafik, se je morda od vseh zagledal najdlje na Zapad kot je vidno iz «Deklice z masko», a se vrača v izraziti realizem, oplojen z modernimi izraznimi izkustvi (Otrok).

Škofjeločan FRANCE MIHELIC, tudi z zagrebške umetniške akademije, sedaj profesor na Akademiji v Ljubljani, nam predaja v ciklusu svojih litografij vso tragično veličino partizanske epopeje v pohodih skozi gozdove, ruševine in pogorišča pod grozečimi zasedami smrti. Minucioznost v realistični obdelavi se tu družijo v mojstrski umetniški sintezi z sredstvi ekspresionistične izraznosti.

VENO PILON, rojak iz Ajdovšine, utonec praške, dunajske, italijanske in francoske umetniške šole, se predstavlja le z dvema mojstrskima jedrnatima z psihološko poglobljenim avtoritetom in eliz predmetas, akt z masivno plastičnostjo.

NIKO PIRNAT iz Idrije, ki je pred časom umrl v Ljubljani, poznan tudi pri nas kot ilustrator in kipar bolj nego kot grafik, nam podaja v dveh lineolajih tragično družinskega življenja v strahotah osvobodilne vojne.

MAKSIM SEDEJ iz Zirov nad Idrijo kaže širok razmah v svojih lesorezih, hodi v razgiban «Maškarada» v kateri so obdelani naši ljudski običaji, tako kakor v naši pokrajini ali v zgodovinskem ozračju osvobodilne borbe in nacistično-fašističnih strahot.

JELINCIC

RAZSTAVLJAJO:

Božidar Jakac, Nikolaj Pirnat, Maksim Sedej, Tone Kralj, Franc Mihelič, Miha Males, Veno Pilon, Vladimir Lamut, Riko Debenjak, Tone Gorjup

MAKSIM SEDEJ — Cirkus (lesorez)

RIKO DEBJENJAK — Mirje (jedkanica)

Stare novoletne šere in navade

Stari narodi so računali dan od večera do večera ali od sončnega zahoda do zahoda. Zato so začeli praznovati razne praznike, kakor božič, veliko noč, kres itd. že na večer pred temi dnevi. To velja tudi za staro leto. Zadnji dan v letu se lepo in pravilno imenuje staro leto, a ne silvestrov dan ali večer.

Ponekod je starodavna navada, da so hodili ljudje na staro leto proti polnoči iz vasi do takih mejnikov, kjer se stika trojna meja med rtovi ali med poljem, dolič, močvirje, novej ter poslušali, kaj se čuje in se vračali nato tudi močvirje. Sledilo doma so lahko spregovorili in povedali kaj so slišali. Če je kdo slišal n. pr., da v kaki hiši toleže

ali režejo drva, ali da se kdo joše v njej, je to pomenilo, da bo v oni hiši še to leto smrt. Če je slišal govorbo, je to pomenilo smrt. Če pa je slišal iz take vasi, kakor da bi se zrušilo kako poslopje, je to pomenilo, da bo tam ogenj. V Beli Krajini pravijo: «Če hočeš zvedeti, kaj se bo godilo v novem letu, zlezi na staro leto zvečer na kakšen plot, na sebi pa ne smeš imeti nič železnega, niti gljiva niti železnega gumba na suknjiču niti žoljha na škornjih.

Druge stara šega je bila, da so si pripravili praprotovega semena na ta način, da so porinili v steklenico pod steklo bel robec ali platno. Tisti, ki so slišali na staro leto, ko se deli leto od letar, kako se goveda popoparja in prerokuje bodočnost domačim ljudem, posebno gospodarja, Goristi Slovenci pravijo, da zve vse zgodbe bodočega leta tisti, ki gre na staro leto zvečer tako daleč od hiše, da ne sliši petelca. Če gre kdo na staro leto, pa vzame s seboj skrivaj seno za svojo živino, bo njegova debela, sosedova pa mršava.

Dekleta, ki bi rada zvedela, če jim je namenjen za novo leto ženin ali ne, so metala na staro leto pred polnočjo čevlji, ki jih obrnili čepeli s prednjim koncem proti vratom, je to pomenilo, da bo šlo dekletu pred letom kot nevesta iz hiše; če pa se je obrnil čepelj s prednjim koncem v sobo je pomenilo, da bo ostala dekletu v hiši. Pravi tako v isti nameni, toda z malo čez glavo proti vratom nazaj so metala dekleta brez petika ta večer tudi po Gorjskem in po Štajerskem. Čevlji so metale stoji ali pa tudi sede na tleh. Na Gorjskem so metali brezpetnik po stopnicah nazaj, ki je bil precej zagonev. Bile so neke številke sob ali oddelkov. Ko sem vse to imel čisto lepo na papirju, je prišla za zadnja beseda Klagenfurt. To je bilo nemško ime za naš Celovec in brskone so rekli, da mora napisati nemško ime. Jaz sem že hotel začeti z velikim K, ko je nenadoma zaprloptalo na postelji.

«Nek nemška imena na ženo bi pisal. Celovec napisali...»

Jaz sem ostavil pero in pogledal mater. Ta se je združila in potem rekla: «Jaz sem vendar vseeno, ali Celovec ali Klagenfurt. Glavro je, da fant nisem dobil. On je vedel, kaj mi je moral poslati nemško ime...»

Naslov je bil v bratovem pisnu in ga je bilo treba prebrati. Zato sem pero zelo skrbno pomolil v tinto in začel pisati z okorno roko, kolikor se je dalo odbrati. Mati se je pri tem silila k meni in mi narekovala naslov, ki je bil precej zagonev. Bile so neke številke sob ali oddelkov. Ko sem vse to imel čisto lepo na papirju, je prišla za zadnja beseda Klagenfurt. To je bilo nemško ime za naš Celovec in brskone so rekli, da mora napisati nemško ime. Jaz sem že hotel začeti z velikim K, ko je nenadoma zaprloptalo na postelji.

«Nek nemška imena na ženo bi pisal. Celovec napisali...»

Jaz sem ostavil pero in pogledal mater. Ta se je združila in potem rekla: «Jaz sem vendar vseeno, ali Celovec ali Klagenfurt. Glavro je, da fant nisem dobil. On je vedel, kaj mi je moral poslati nemško ime...»

Naslov je bil namreč odločen Slovenec čepelj je bil velik siromak in se nikdar ni vdal Nemcem in njihovu pritišku. Mati pa je bila iz take hiše, ki je znala karikatirati se silnikom zamerila. Bila je krasna mati, toda v teh rečeh je bila popustljiva in mlajna.

Oče je gnil sivo dalje. Če je vseeno, potem je vseeno, potem bo veljalo tudi, če napisal Celovec. Ali nisem enakovreden? Zakaj pa potem plačujem vsi enake davke? Nikakor ne, Klagenfurt pa že ne bo napisal...»

Pri teh besedah se je tako razvnel, da se je dvignil na postelji in začel grozeče štrleti proti mrti.

«Če bi pa brat pisma ne dobil...» je rahlo podvomila mati.

Klagenfurt ne bo napisal. Pa četudi brat nikdar ne dobi kakega pisma od nas. Zategadelj tu tudi dostudira.

Sedaj je bilo konec prekinanja. Oče je dejal: «Napisal Celovec...»

Ker ni trenil z očmi, sem moral takoj začeti pisati. Pismo je imelo slovenski naslov. Materin pomislek je bil zelo utemeljen. Takrat se je velikokrat dogajalo, da pošta ni dostavljala pism, ki so imela slovenske naslove. Toda naš oče se za to ni brigal.

«Če bo le prav prineslo...» je še enkrat podvomila mati. Oče je dejal: «Če ne bo nič več slišal, ker se je zopet zleknil na posteljo in zadržal.

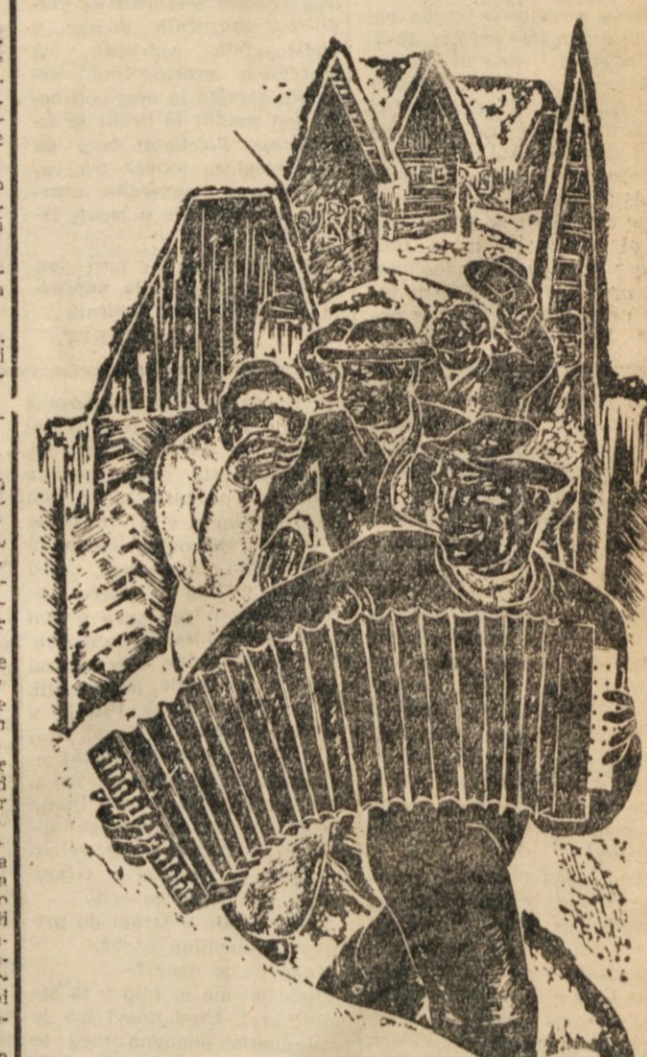
Nato je vzel pismo v roke in ga je enkrat prebral. Med branjem je zardela kakor otrok. Jaz sem jo strahoma gledal, ker sem se bal, da bo zopet naša kakor napaka. Tega sicer ni bilo, toda zadovoljna s pismom ni bila, ker je bila v njej preveč nemških zamer. Vse polno odvisno mojih zamisli rok. Nato i šele prebrala pismo in ga dala v kuverti to s tako svetlostjo, ko da bi vanjo polagala kak velik zaklad.

Drugo jutro sem nesel na mato pismo s katerim je nekoč začel borbo za naš Celovec.

Po narodni veri je prinašala ženaka, zlasti stara, na Novem letu dan nesrečo, če je prišla prva v hišo, ali če jo je kdo prvo srečal. V Beli Krajini so naročali že na staro leto sosedje drug drugemu, da naj pride na Novo leto rano zjutraj moški v hišo. Zato so ga potem pogostili. Če je prišla na Novo leto najprej ženaka v hišo, potem so obrnili čep leto posvali na posoda, kadeh in sodih... V Beli Krajini so dajali na Novo leto blagu (živini), vsaki glavi po kos župnika (božičnika) pa tudi kruha in soli zato, da bo vse leto zdrava... V Rožu na Koroskem je ponekod še stara šega, da pojedajo na Novo leto drugi hleb kruha izmed treh hlebov, ki so jih postavili na sto. Večer na mizo. Na svetli večer, namreč prineso tri hlebe kruha na mizo in zraven še enega iz slabše moke. Prvi hleb postavi v trikotnik, v sredo pa križ in svečo. Prvi hleb pojedajo na sveti dan, drugega na Novo leto, tretjega pa za Tri kralje. Od navadnega kruha, ki je ležal izven trikotnika, pa dobi vsako žival en kosček.

V raznih krajih so imeli na Novo leto tudi različne šege, navade, vraže in reke, n. pr. Če je prvorojeno dete v župniji ženskega spola, bo župnik še tisto leto umrl... Če si dobil ta dan pri kučrini koli pri, bo dobil vse leto... Če imaš na Novo leto dobi, se ga ne iznebiš vse leto... Če si ta dan vesel, bo vesel vse leto... Kdor ta dan zgodaj vstane, bo vse leto zgodaj vstal... Če ta dan luči mirno in lepo gore, tedaj bo leto dobro, mirno in rodovitno; če pa luči plapolajo in slabo gore, bo leto slabo in uborno... Dale, ki je tepelo na Norvego, bo tepeno vse leto... Kdaj pride ta dan od naše najhitreje domov, ta bo najhitreje vse leto. Kdor na Novo leto pade, bo umrl še tisto leto itd... Po raznih znamenjih prerokujejo za Novo leto tudi vreme. Tako n. pr. bo lepa zvečer, če ta dan sonce stije.

RUDOLF DOSTAL

TONE KRALJ — Očeti (lesorez)

PRVO PISMO

(Črtica iz knjige «Solzice», ki je izšla pred kratkim v ljubljanski Mladinski založbi v nič manj ko 45.000 izvodih, a je bila kljub temu v nekaj dneh razprodana)

«Danes bomo pisali v Celovec,» je rekla mati nekega dne na vsem lepen.

To je pomenilo, da bo treba pisati bratu, ki je pred nekaj tedni odšel v Celovec na gimnazijo. On nam je že enkrat pisal, mi pa mu še nismo odgovorili.

Pisanje je zadelo seveda mene, ki sem hodil v šolo že nekaj let in sem veljal pri hiši menda za najboljši pismenega. Da bi pisal pismo očcu, se mi niti ni bilo. On ni nikdar hodil v šolo, vendar se je v mladih letih naučil nekaj pisati in brati. Bral je zelo počasi, zlogoma, ali branje mu je še kar šlo, toda s pisanjem je bilo veliko težavneje. Pri vsaki črti se je zaustavil, sukal pisalo v rokah in razmišljeval, kako se črta napiše, in ko je črto naposled spravil na papir, je sopihnil, ali da bi dvigal kdoval kako težko breme. Preden je napisal celo besedo, mi je raz celo tekel znoj.

Sedaj pa naša mati. Ona je bila leti velikega kmeta in je v zgodnji mladosti hodila v šolo. Takrat pri nas prave šole še ni bilo, ampak je šolarje učil domači mežnar. Bil je buje zelo strog učitelj, hodil je s palico v rokah po razredu. Vsa mesec je morala mati nestrno mežnarju dvajsetko za vsak pook. Po enem letu šole ali kaj je naša mati očitno, umrla je in namreč mati, in potem je bilo njene šole konec. Treba je bilo delati doma, pri živino in misliti na vse drugo, je na šolo ne. Mati je vedno vzdihovala, kadar se je spomnila šole.

«Zakaj me niso pustili v šolo do konca? Govorilo bi mi zdaj ne bilo treba tako trpeti, če bi šolo dokončala...»

Toda pisala je mati mnogo boljše kakor oče, posebno dobro pa je znala brati. V zimskih večerih je pred celo družino brala povesti iz Mohorjevitih knjig in znanja je brati tako dobro, da so nam te povesti vstajale živo pred očmi ter nam je, posebno otrokom, večkrat prišlo v glavo.

Srečna okolnost je hotela, da je prišel nekaj minut po otvoritvi na razstavo sam BOŽIDAR JAKAC, razstavo Slovenske Akademije upodabljajoč umetnosti in umetnosti. Potem ko je razstavljaj štetoletnik v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Sofiji, Pragi, Parizu, Moskvi, Londonu, Novem Yorku, Londonu in Leningradu, je končno mogel razstaviti tudi med nami, skupno z drugimi našimi grafikami.

Je pač naš največji grafik, zato je gotovo najbolj poklican, da vodi vzgojo naših novih grafičnih pokolenj na akademiji. Pravo mojstrstvo vseh vrst grafičnih tehnik v realistični obdelavi kaže zlasti pri svojem rojstnem Novem mestu in dolenjskih poljih, kozočih, minah. Obvladane najfinjših izraznih možnosti nam kaže svojstvena litografija v gledališču in prikaz globokoga umetniškega doživljanja nežne materinske ljubezni v slikovitem lesorezu «Mati in hči», z nekako prosvetno eleganco, s klasičnim mojstrstvom in istočasno glob-

Bilo je v nedeljo popoldne, ko smo se torej lotili pisanja tega prvega pisma. Nedeljski popoldnevi so bili v naši hiši že takoli polni neke svetlosti in nekega velikega miru. Ta občutek je bil še močnejši, ako je sonce sijalo na našo hišo. Danes pa, ko smo se spravili, da napišemo prvo pismo bratu, ki živi v tujem mestu, je bil ta popoldan naravnost svetel. Jaz sem se nekoliko tesnjava arca razkorajil za mizo, ki jo je mati prej dobro porisala. Oče je ležal vznak na postelji ob steni. V roki je držal svoj celovški tehnik «Mira» in se delal, ko da bi ga bral. V resnici pa je že zdremal od utrujenosti, čeprav pri pisanju ni bil. Manjša je šela komaj leval. Manjša je bila dva brata sta sedela na klopi proti mizi, kjer se je lesketala pola belega pismenskega papirja. Sredi mize je čepela steklenica s črnolom, v kateri je bilo malo perja. Mati je sedela na klopi ob oknu, nekaj stran od mize, in je po svoji navadi držala roko krčevito. To navado je imela že od svojih staršev, ki so bili veliki kmetje in so roke vedno tako pestovali, čeprav je bila ona sama zdaj navadna najemnica. Njen obraz je bil svetel, vajo poln. Le nekega človeka ni bilo v sobi in to je bila naša babica. Če je bila umaknita v kuhinjo, od kod se je čul njen ropot. Čeprav je bila tudi ona članica naše družine, se je ob posebno svečanosti in važnih dogodkih vedno umakala iz kroga ostale družine, ko da bi takih dogodkov ne hotela motiti.

«Zdaj pa začni, moraj lepo napisati, da bo brat vesel...» je rekla mati čez nekaj čas. Jaz sem medtem že trknil nemočno pero v črnilo in čakal na pisanje. Enkrat mi je s peresa že kaniilo, toda v moji velikoli tolažbo mi ni niso poleg papirja, ampak na mizo poleg papirja. Mati je vstala, obrnila mizo in vzhinjala: «Pazi, da ne boš popackal pisma. Nato je rekla: «Piši, in začela narekavati: «Dragi sin...»

Sklonil sem se in napisal ti dve besedi, toda z uspehom nisem bil nič kaj zadovoljen. Napisal sem jih z okornimi črkami ter na vsak način slabše, kakor pa sem po resnici, zakaj tudi mene je bratov odhod tiščal. Tudi ona je zapazila, da sem slabo pisal, zato mi je rekla z očitalnim glasu: «Pazi, da ne boš popackal pisma. Nato je rekla: «Piši, in začela narekavati: «Dragi sin...»

«Zakaj me niso pustili v šolo do konca? Govorilo bi mi zdaj ne bilo treba tako trpeti, če bi šolo dokončala...»

Toda pisala je mati mnogo boljše kakor oče, posebno dobro pa je znala brati. V zimskih večerih je pred celo družino brala povesti iz Mohorjevitih knjig in znanja je brati tako dobro, da so nam te povesti vstajale živo pred očmi ter nam je, posebno otrokom, večkrat prišlo v glavo.

Srečna okolnost je hotela, da je prišel nekaj minut po otvoritvi na razstavo sam BOŽIDAR JAKAC, razstavo Slovenske Akademije upodabljajoč umetnosti in umetnosti. Potem ko je razstavljaj štetoletnik v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Sofiji, Pragi, Parizu, Moskvi, Londonu, Novem Yorku, Londonu in Leningradu, je končno mogel razstaviti tudi med nami, skupno z drugimi našimi grafikami.

Je pač naš največji grafik, zato je gotovo najbolj poklican, da vodi vzgojo naših novih grafičnih pokolenj na akademiji. Pravo mojstrstvo vseh vrst grafičnih tehnik v realistični obdelavi kaže zlasti pri svojem rojstnem Novem mestu in dolenjskih poljih, kozočih, minah. Obvladane najfinjših izraznih možnosti nam kaže svojstvena litografija v gledališču in prikaz globokoga umetniškega doživljanja nežne materinske ljubezni v slikovitem lesorezu «Mati in hči», z nekako prosvetno eleganco, s klasičnim mojstrstvom in istočasno glob-

sih kar sapa zastajala, ko smo jo poslušali.

Meni je pisanje v šoli seveda bilo že precej gladko od rok vendar mi je sprlo materine naloge postalo kar vroče. Nikdar v življenju še nisem pisal kakega pisma in tudi v šoli se kaj takega nisem učil. Zato sem se začel kislito držati in se izmotalati, toda mati je odrezala: «Pisal boš, jaz ti bom pa pomagala!»

«Malo pa je lepše piši, kaj bo sicer oni v Celovcu rekli...»

Toda tudi moji materi narekovanje ni šlo kloro kako case je nadaljevala: «Jaz primem pero v svojo desno roko in ti pišem čez hribov in doline tja v daljino celovško mesto, da bi te naše pismo zdravo in veselo našlo, kakor nas je našlo Tvoje zadnje pismo...»

Meni je roka zelo drgetala, ko sem pisal te lepe materine besede, toda menda ne zaradi njih topline, ampak zato, ker mi je mati med pisanjem strogo gledala na prste. Zato sem za pisanje tega stavka potreboval mnogo več časa, ko pa bi bil potreboval v šoli. Tudi bi mi je zapirala mojo zamudo, zato je vprašala: «Ali si se napisal?»

«Zeta sem danih na kratko. «Piši dalje,» je rekla mati in nadaljevala:

«Pri nas doma je vse po starem, samo za Teboj nam je vseeno skupaj zelo dolg čas, posebno meni, Tvoji materi. Tudi oče je dolg čas za Teboj...»

«Tudi meni je dolg čas,» sem se oglasil jaz. Govoril sem po resnici, zakaj tudi mene je bratov odhod tiščal pri srcu, čeprav vasa se skoraj vse dan skregala ali stela, dokler je bil pri hiši.

«Najam je tudi dolg čas, sta se tedaj oglasila brata pri peči.

«Pa napiši to, kar si rekela, me je tedaj pozvala mati. Jaz sem hotel kaj napisati, kar sem bil prej rekel, toda tega ni bilo tako lahko storiti. Neka tesnoba me je zgrabila pri srcu, da tega, kar sem čutil, niti zase niti za brata nisem mogel spraviti na papir. Tedaj mi je pomagala mati in je narekovala:

«Tudi nam, tvojim bratom, je dolg čas za Teboj...»

Končaj sem te besede spravil na papir, mi je tesnoba že odlegla in pri srcu mi je postalo toplo in prijetno. Mati pa je narekovala dalje:

«Na našem vrhu se sonce sije. Ozimina je že zelena, bavha pa je imela lepega junca. Skoda, da te ni zdaj doma...»

Jaz sem naglo pisal, ker mi je šlo od srca. Tedaj pa je nenadoma vtrgala oči, ki se je dotaknila, ko da bi spal: «Zakaj mi čenčarite take reči? Pišite mu rajši, naj se dobro uči, da ne bomo zaman metali denarja skozi okno...»

Očeve oči, ki so preletele sosedo, so bile dokaz, da je stvar resno vzela. Letna šolnina v denarju je namreč res znalaš čes dve sto kron, ki jih je moral oče pridelati z gollimi rokami.

«Te dala v šolo. Oče tako hočejo in jaz tudi in brate tudi...»

Naglo sem pisal in pismo se je blifalo končati. Tedaj so se nenadoma odprla vrata in v sobo je stopila naša babica. Obstala je sredi sobe, pogledala zdaj mater, zdaj očeta, zdaj mene in nazadnje brata pri peči ter rekla:

«Napišite še od mene, da gupim lepo pozdraviti...»

Ko je to spregovorila, se je sočutje in, ko je nato odšla iz sobe, je med vrati le rekla: «Ni lahko tako mlademu po svetu.

«Nesrečen, kaj si pa napravila je kričnila nad menoj. Meni je zastala sapa od strahu, toda pomagati si nisem mogel, pismo je bilo pokvarjeno.

«Te dala v šolo. Oče tako hočejo in jaz tudi in brate tudi...»

Naglo sem pisal in pismo se je blifalo končati. Tedaj so se nenadoma odprla vrata in v sobo je stopila naša babica. Obstala je sredi sobe, pogledala zdaj mater, zdaj očeta, zdaj mene in nazadnje brata pri peči ter rekla:

«Napišite še od mene, da gupim lepo pozdraviti...»

Ko je to spregovorila, se je sočutje in, ko je nato odšla iz sobe, je med vrati le rekla: «Ni lahko tako mlademu po svetu.

«Nesrečen, kaj si pa napravila je kričnila nad menoj. Meni je zastala sapa od strahu, toda pomagati si nisem mogel, pismo je bilo pokvarjeno.

«Te dala v šolo. Oče tako hočejo in jaz tudi in brate tudi...»

Naglo sem pisal in pismo se je blifalo končati. Tedaj so se nenadoma odprla vrata in v sobo je stopila naša babica. Obstala je sredi sobe, pogledala zdaj mater, zdaj očeta, zdaj mene in nazadnje brata pri peči ter rekla:

«Napišite še od mene, da gupim lepo pozdraviti...»

Ko je to spregovorila, se je sočutje in, ko je nato odšla iz sobe, je med vrati le rekla: «Ni lahko tako mlademu po svetu.

«Nesrečen, kaj si pa napravila je kričnila nad menoj. Meni je zastala sapa od strahu, toda pomagati si nisem mogel, pismo je bilo pokvarjeno.

«Te dala v šolo. Oče tako hočejo in jaz tudi in brate tudi...»

Naglo sem pisal in pismo se je blifalo končati. Tedaj so se nenadoma odprla vrata in v sobo je stopila naša babica. Obstala je sredi sobe, pogledala zdaj mater, zdaj očeta, zdaj mene in nazadnje brata pri peči ter rekla:

«Napišite še od mene, da gupim lepo pozdraviti...»

Ko je to spregovorila, se je sočutje in, ko je nato odšla iz sobe, je med vrati le rekla: «Ni lahko tako mlademu po svetu.

«Nesrečen, kaj si pa napravila je kričnila nad menoj. Meni je zastala sapa od strahu, toda pomagati si nisem mogel, pismo je bilo pokvarjeno.

«Te dala v šolo. Oče tako hočejo in jaz tudi in brate tudi...»

Naglo sem pisal in pismo se je blifalo končati. Tedaj so se nenadoma odprla vrata in v sobo je stopila naša babica. Obstala je sredi sobe, pogledala zdaj mater, zdaj očeta, zdaj mene in nazadnje brata pri peči ter rekla:

«Napišite še od mene, da gupim lepo pozdraviti...»

Ko je to spregovorila, se je sočutje in, ko je nato odšla iz sobe, je med vrati le rekla: «Ni lahko tako mlademu po svetu.

«Nesrečen, kaj si pa napravila je kričnila nad menoj. Meni je zastala sapa od strahu, toda pomagati si nisem mogel, pismo je bilo pokvarjeno.

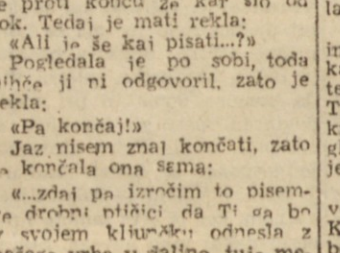
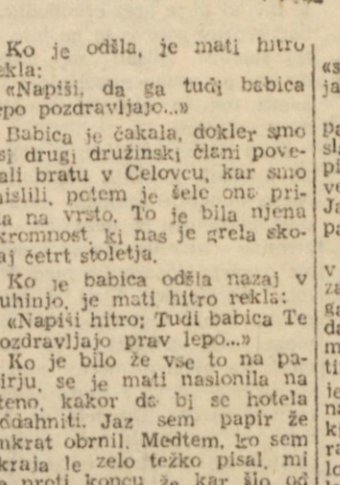
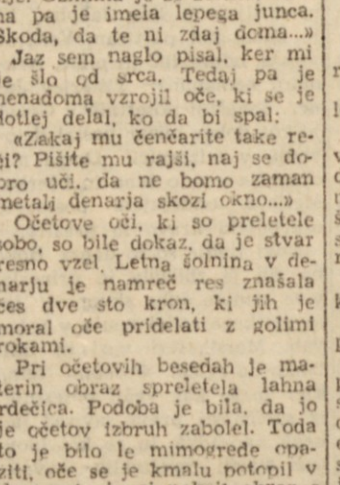
«Te dala v šolo. Oče tako hočejo in jaz tudi in brate tudi...»

Naglo sem pisal in pismo se je blifalo končati. Tedaj so se nenadoma odprla vrata in v sobo je stopila naša babica. Obstala je sredi sobe, pogledala zdaj mater, zdaj očeta, zdaj mene in nazadnje brata pri peči ter rekla:

«Napišite še od mene, da gupim lepo pozdraviti...»

Ko je to spregovorila, se je sočutje in, ko je nato odšla iz sobe, je med vrati le rekla: «Ni lahko tako mlademu po svetu.

«Nesrečen, kaj si pa napravila je kričnila nad menoj. Meni je zastala sapa od strahu, toda pomagati si nisem mogel, pismo je bilo pokvarjeno.

Mara Samsa

ODGOVOR

Zmračilo se je že zgodaj popoldan, kmalu potem, ko sta rejena kuharja italijanske kraljeve vojske postavila predi so- be lonce kadencega se riza, po- mešanega s paradižnikovo kon- servo. Iz gornjih in spodnjih pogradov, potisnjenih vzdolž ce- le desne stene, se je slišalo samo rahlo šepetanje. Dekle- ta so si se vedno pripovedo-

odsevala jasna, prodorna mi- sel človeka, ki vselej do po- tankosti ve, kaj mu je v da- nem trenutku storiti. Nada tu- di stasita, sloka in lega, toda kot oglej črnih las in velikih rjavih zametastih oči, v ka- terih je vedno skrivnostno tie- lo. Včasih so se zaslanjale v nedosežne dalje in nekaj ta- koda so si se vedno pripovedo-

prikrito njihovo početje, ki se ga ne strahujejo niti na sam predbožični dan, je ugovarja- la Zlata.

V nasprotni stavbi, iz katere so pripeljali talce, je bil Ru- dim, njen mož. Pred tremi dnevi, ponosi se prišla tako kot po njo tudi po njega bela gar- da in na istem kamionu sta se pripeljala v kasarno. Drugo ju- tro, ko smo se začele spozna- vati med seboj, smo zvečele, da je medicinka in poročena in da zdaj babica doma skrbi za ajuno hčerko Veleno.

«Teci, Zlata, teci, Radim je- jo je vabila k oknu Nada. «Ti si mi pa! Ko bi imela jaz mo- ža, bi ves dan preslonela pri oknu in čakala, da ga ugle- damo.

Radim je z okna tretjega nadstropja nasprotno stavbe, katere pročelje se je vlekle prak- tično z našo, kar je zelo otežkočalo razgovor, nekaj mahat z roko, dajal znamenja, ki jih menda nobena druga izmed nas razen Zlate ni razu- mela, pa naj si smo se tako včasih iz radovednosti in dol- gočasa napenjale oči. Zlata pa je razumela vse. Na ta način sta se pogovarjali po dvakrat dnevno in vsemogoče sta si po- vedala. Po vsakem takem po- govoru nam je na kratko očrta- la položaj tam na moški stra- ni. Njih so se zasliševali. Tako smo tudi zvedele, koliko je bi- lo zaslišanih in kdo jih zasli- šuje.

Imena so krožila v hladnem zimskem zraku in končno pri- plavala k nam. Cesar vse ni razumela Zlata je ušla Fani, iz znamenj svojega moža, ki je bil v isti zgradbi.

«Si ališala? Kaj je povedal Radim?»

«Da sta bila dopoldan dva na zaslišanju.

«Da, dva, moj mož ni je tu- di nekaj tako dopovedoval. Kvanje je moral biti in Vrho- nika.

Pri srednjem oknu je stala majhna, nizka in drobna Fa- ni, ki je zunaj na svobodi ho- dila na pokopališču, ker ji je bilo tako narobe, naj se za- pleče v pogovore z grobarji in poišče od njih vsako malenkost. Rasipali so prst na krste, iz katerih se je poostokrat

kamionove podnice, za tem sta se dva kratka, rezka piska iz- gubila v jutranjo tišino. Svetlo- ba je tegnila in tudi luc na vratih sosednjega poslopja je ugasil.

«Odpešali so jih, se je od- trgala od okna Slavka. «Misli- la sem prvo, da je en sam ka- mion, pa sta bila dva. Drugi

naj nam ona raztolmači, da bomo bolje razumeli.

«Ma non vede maresciallo, che non abbiamo fatto niente e allora perché ci viene a tor- mentare? Sprememba se je v- tožitila in mu dokazovala, ka- ko nevedno je njihovega na- roda, zapirati in streljati lju- di. Govorila je v lepi, pravilni

Mahoma se je vsa celica pre- dramila iz odreenelosti. Zlata in Fani sta stekli po jutranji pozdrav. Ostale smo se urejale, zvedele, pomislile, delale smo, pač to, kar je bil naš uskoda- nji in edini opretek. Potem smo znova posele na pograde in se predale razvlečenim razgo- vorom.

«Teci so bili iz Dolencije, dva sta bila menda iz Rimi- cova, sta podedali Zlata in Fa- ni. Govorili sta zadnje, pozna- lo se jima je, da nosita v srcu grenko usedlino bojazni, ki je zjutraj stopila vani. Megle- no jutro s sprevodi talcev je bi- lo potem v vseh naših razgo- vorih, ki se nikakor nismo mogli drugače razvzlati.

«Marešala pa dan nič niti- se je v nadoma domislil Či- ček. «Mislimi bodo, da nas je strin ker smo tako tihe. Zare- ti moramo, da bodo čutili, da nas ni strah njihovih grozev. Ne da bi počakala, da bi v ka- lera pritrdila je začela «Bile- čanka Tožba uri in uriski zmnostlavlja, vse je bilo v tisti pesmi.

Ko smo jo odnele, se je oči- stila učiteljica Slava. Prvi po- časi, skoraj tako kot v zoli, je govorila in poudarjala besedo za besedo: «Dekleta ali vesi, da iz noči predbožični večer in da so nas nalašč uti niti sem rani sedaj, da bi nam ga zasrečili?»

Čiček je pogledal za njeno nedokotano misel. Zravnila se je na pogradu, da bi sliša- le vse, kar bo povedala:

«Pozarati jim moramo da se motijo d: se počitiznamo nar- je in oremo svojo pot. Ali veste kaj? je začel dopovedovati z vsem svojim drobnim tele- som in krili in z rokami. Črne- istrine oči so se ji nagnile ka- kor dva žameča onla.

«Zabavaj si napravimo, cel kulturni večer, s petjem reci- tacijami in baletom. Da me ne bi nekaj postenena spravile skupaj? Zakaj smo pa tu?»

«Prav imas Čiček! Tako na- pravimo. Nati čutilo da nas ni prizadeto, sta je očalašala tudi skupina starejših, ki se so vči- stih vada umakniti v svoje ti- he pomenke. «Marešala ho- dila od jezov, je zaključila Silvia, ki so si sima obsodili do smrti ječo Gube okrog ust-

FRANCE MIHELIC — Krajina (litografija)

vala zgodbe pod utisom ju- trajnega doživljanja.

Ura je bila pet, ko je za- brnel pod okni tovoriti kamion in se ustavil pred vrati sosed- njega poslopja. Prizgala se je žarnica nad njimi in njena svetloba je odsevala zdaj sko- zi naša okna.

«Ali ste slišale? je vprašala Slavka polglasno, kakor da bi vedela, da nobena več ne spi in da vsaka priuškuje le utri- pu lastnega srca in svoji raz- gnebojci misli.

«Ali ste slišale? je zdaj, ko ni bilo odgovora, ponovila glas- nejše in bolj zateglo. Potem pa se je sunkoma, ne da bi poča- kala, da bi katere kaj rekla, izmotala iz oči, planila kitišku in stekla iz nogavčič in obli- ki, ki je le na pol viala na- nej, proti oknu. Zvečer si jo je bila vso razpela, da bi jo v spanju preveč ne ovirala in da bi se ji telo vsaj nekoliko sprostito na trdi, z umazano in usno odejo prikritih deskah. Počepnila je pred oknom, da bi zunaj kdo ne zapazil njene sence in tesno na sipo je pri- slonila obraz.

Nekatera dekleta so zdajci dvignile glave izpod odeje, druga so se usedla na svoja le- šča. Oči so jim bile uprte v nerazumljivo svetlobo, ki je nepopolna vso sobo in v Slavki- no drobno postavu, kakor da bi jim morala le ona poma- dati odgonetiti težko uganko.

«Pet jih je, je vzdihnila Slavka. «Zdaj bodo vstopili v kamion. Luci na njem so pri- špane, da bi jim svetlele skozi megle in mrak proti gramozi- jani.

«Tudi so, Na sam predbo- žični dan si upajo streljati tal- ce, prekleto, je bruhnilo iz Zlate. Nepočakano je blisnila s pograda in s svojo visoko, slo- ko postavu zasenčila okno.

«Zlata, kaj vendar delaš, po- tuhni se, lahko te opazijo, jo je svarila Nada. Bila je n ena prijateljica, njeno živo naspro- je. Zlata rinka, močna blon- dinka, nelikih plavih, odkritih oči. Vse na njej je bilo tako presenetljivo preprosto, kot ona sama, iz vsake besede je

iz prsi. Kaj več tedaj ni bilo spraviti iz nje. Četilo nam je prikrito, le njena in Zlatina lastnina, do katere druge nismo imele dostopa. Bile smo vje- ne, da smo ju videli vedno

MIH/ MALES — Golnik (lesorez)

skupaj. Njuni podobi sta se stapljali v skladno celoto in ta- ko sta se tudi priključili družbi na zgornjem pogradu.

«Ne bom se potuhnila, na- lašč se ne bom potuhnila, pa naj vidijo, da nam ni ostalo

cedila je gveča dehtela kri. Iz surovih desk so bile zabite in po štiri so stale v eni jami dru- ga vrha druge. Mirko so opre- dila ta posel in besede ka- kor, da so jim neke občute in se zavozale v gria v težko gnoto. Toda Fani jih je znata s svojo tiho, nevsiljivo vlad- nostjo izvaliti iz njih in vse so ji zapuili, kar jim je bilo čuvno. Me smo imeli vde nje- ne zgodbe. Zvečele so tako, kot bi ne bile resnične in kot bi se dogajale v daljni dežel. Junaki iz njih niso bili mrtvi. Zlata so nadalje za Fronto, za Partijo, ki je iz tisočih in tisočih niti, razpreženih po vsej naši zemlji, tkala svobodo. Tisto zgodnje predbožično jutro so se pred nami spreminjale v resnico. Za nekaj neskončno dolgih trenutkov smo vse ome- tele pred njo.

«Mirno, drug za drugim so vstopili, nobenega ništem mo- gla prepoznati v obraz. Zdan pa jih tudi ne bo nihče več videl. Kamion je ves zagnjen, da bi kdo ne spoznal, kaj vojstvo, se je čvrnila Slavka in se znova naslonila na sipo.

Razločno smo slišale trdo u- darjanje vojaških škornjev ob

VENO PILON — Autoportret (jedkanica)

je bil zadaj in v njem je bilo samo vojaštvo. Prišlo je za spremstvo.

«Za spremstvo, vselej je ta- ko, je ponovila Fani odsočno in tuje, kot bi to ne bil njen glas. Čutila smo, da je vse v njej drogele in da je izgovor- rila tisto samo zato, da bi našla nekeje opore. Zablekla se je na pograd, zavila v odejo in se z njo pokrila tesno preko glave. Sama je hotela biti.

Zlata je stala tam dokler se ni zdanilo. Njena senca je bila še bolj temna, skrivnostna, mučna toda nobena se ji ni v istem trenutku upala več, naj se odstrani od okna, naj ne misli, da je bil med onimi njen Radim.

Nada je od časa do časa dvi- gnila glavo, se ozrla nanjo in se znova sklonila, kakor da spi.

Potem se je Zlata menadno umaknila od tam in legla po- tri Nade, ki se jo je oklenila tako, kot se oklene mati svo- jega bolnega otroka.

Predele so vrve dopoldanske ure. Do obreda je bilo še zelo daleč in zdelo se nam je, da smo tako nekova umakne za ure, ki so se vlekle v neskon- nost.

Večina jih je bila mladih. Zibljene je prikipevalo iz njih in zahrtalo sprostiti. Iščale so izhoda iz mrtvila ku- sarniške celice in žvle so si da nebi. Sale ni zmanjke in pesmi tudi ne, pa naj je mare- šalo še tako nasršen vrelje prišel. S svojo zamaščeno po- stavu se obrnil k Verčeki, čes

Atomsko gorivo

Na letnem kongresu ameriškega združenja za na- predek znanosti je izjavil dr. John Dunning, profesor fizike na kolumbijski uni- verzit, da je že močnejše pri- dobivali nekakšno atomsko gorivo, ki velja od 10.000 do 25.000 dolarjev za tono.

Upotevajoče kalorično vrednost novega goriva od- povarja ta cena — po izjavi Dunninga — ceni 10 dolarjev za tono premoga.

Atom in ljubezen

Zadnja izdaja Britanske enciklopedije posveča atomu 5 strani za razliko od prve izdaje 1788 leta, ko je po- svetila le 4 vrstice. V na- sprotni pa besede ljubezen sploh ni v enciklopediji, ka- teri je prva izdaja posvetila celih 5 strani.

Spoznavanje rastlin z - jezikom

Britanski botanik John Wilkinson, ki je oispeel v starosti 23 let, je spoznal 5 tisoč vrst rastlin z - jezikom.

Razločno smo slišale trdo u-

italijanski in umela je po- stavljati besede tako, da je z usakozadela. Ušitek io je bilo poslušati, kako ga z njimi po- ničuje. Glavo je nekoliko u- poglil in od kraja razorožen

TONE GORJUP — Na vasi (jedkanica)

šel proti vratom. Tam se je uspravil in nas se enkrat ob- letel z očmi. Tako je skušal vzpostaviti svoj ugled, do be- sede pa ni mogel več priti.

«Zdaj je zrak prost. Znova lahko pojemo in norimo, je zaklical Čiček. Črno, skuštra- no dekle je bilo to. Studirala je medicino, toda si nihče ne bi z - pripoditi, kakla je na- več stinajati let. Nada ji je bi- lo ime, toda za nas je bila vedno le Čiček, droban ptiček, zas ji kratkočasni s svojim petjem in čeblianjem. Dopadilo se je tudi, da je v njej vse veki- ple v odličnosti in kakrat si zasluili, koliko je mogla o- meniti zmag med mladino.

Tudi tisti dopoldan se je sku- pina pri vratih na zgornjem pogradu prva razgibala. Bila je to Actina družina. Acta si je domislila, da potrebujejo de- kleta njenega varstva in aka- zovala jim je tako kot doma mlajšim sestricam. Vse smo imele s tem veliko zabave. Bi- la so sama razgibana, vesela dekleta. Bučno so ustajala in bu- o so legala spat. Ko smo se že vse umirile, so bile še neutrudljive.

«Toda, Acta, kako skrbiš za svoje otroke, je poudarila Ljuba svoj glas usklajala meti, če jih ne učiš alike. «Toda ne zaradi Ljube, temveč iz obzi- ra do starejših, so na to pri- priči utihlele.

Actina družina se je zdaj ure- jala molče in mrljično hitro. Dekleta so hotela opozoriti dru- ge, naj se vendar že zganajo. Zdenja je bilo že preveč in na moški strani so odzvoje š- ustali. «Hoteli bi nam nekaj povedati, se je obrnila Acta k Zlati. «Tvoj mož te čaka in zdi se da tvoj tudi Fani.

Srečno in uspeha polno novo leto želi

Franjo Rupena & Co.

TRST

Ul. Udine št. 15 - tel. 86-48

ELEKTROINSTALACIJSKO PODJETJE

Ambrožič Milan

TRST

Ul. Boccaccio št. 10

Želi vsem svojim odjemalcem in prijateljem SREČNO NOVO LETO

Trgovina jestvin in pekarn

A. ŠIRCA

TRST

Sv. Ana 33

Želi cenjenim odjemalcem in prijateljem srečno novo leto

Trgovina jestvin

RUDI BIDOVEC

TRST

Ul. Genova 13, tel. 7700

Želi srečno novo leto vsem svojim odjemalcem

Svojim STARSEM, sestri KRISTINI in svaku JOZKU v Rihemberj voščijo

SREČNO NOVO LETO

Jolanda Mišelj, Dragica, Mario in Nadan

iz TRSTA

Zadruga prodajalcev kuriva

TRST

Ul. Della Millize 17-19 tel. 95-818 in 95-510

Želi vsem svojim odjemalcem SREČNO IN USPEHA POLNO NOVO LETO 1950

KRZNARSTVO MERMOLJA

TRST

Ul. Coroneo št. 3 - tel. 38-18

ŽELI SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM SREČNO NOVO LETO

MIHELJ JOŽE

vošči svojim odjemalcem VESELO NOVO LETO

TRST, Ul. Polonio št. 3

ELETRAUTO

DELAVNICA ZA PREDELAVO AVTOMOBILSKIH AKU MULATORJEV IN MOTORJEV Z JAMSTVOM

Tvrdba

P. WIDMER

TRST

Ul. F. Severo št. 3

ŽELI VSEM SVOJIM ODJEMALCEM SREČNO NOVO LETO IN SE PRIPOROČA

TRGOVINA S TKANINAMI

UDOVIC FRANC

TRST

Ul. Mazzini in Trg Ponterosso želi vsem svojim priljublje- nim odjemalcem SREČNO NOVO LETO

GOSPODARSTVO

LIŠT ZA TRGOVINO, INDUSTRIJO, OBRT IN FINANCE

TRST

Ul. Geppa št. 9 - tel. 80-33

Želi vsem svojim čitateljem in sodrudnikom SREČNO NOVO LETO

Gostilna Petelin

in upravitelj Jurca želi srečno novo leto vsem svojim priljubljenim gostom

TRST Trg Oberdan št. 1

ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA

želi vsem naročnikom in čitateljem

„PRIMORSKEGA DNEVNIKA“ „LJUDSKEGA TEDNIKA“

„RAZGLEDOV“ „GLASA MLADIH“

kakor tudi vsem odjemalcem

TISKARSKEGA ZAVODA pri Sv. Jakobu, KLIŠARNE, TISKARNE IN KNJIGOVEZNIČE v Ulici S. Francesco 20

Slovensko gospodarsko združenje v Trstu

želi vsem svojim članom srečno in gospodarskih uspehov polno leto 1950

GOSTILNA

Tončka Petaros BORŠT

želi vsem svojim prijateljem in gostom SREČNO NOVO LETO

LJUDSKA KONSUMNA ZADRUGA V KOPRU

želi vsemu svojemu članstvu srečno in uspehov polno novo leto, Uprava zdruge

KMETNAPROZA POBEGI

želi vsem članom polno zadruga napredka in uspehov v novem 1950 letu,

Osrednja mlekar

d. z o. z. KOPER telef. 157

želi vsem dobaviteljem in odjemalcem srečno in uspehov polno novo 1950 leto,

Kavarna TERČON Želi svojim gostom in prijateljem zadovoljstvo in uspeha polno novo leto NABREŽINA	Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim gostom ter se priporoča GOSTILNA pri Jožetu TRST, (Barkovlje) Boved 43	Gomezelj Henrik krojačnica Želi srečno novo leto vsem odjemalcem in znancem. BAZOVICA št. 3	Uspeha polno novo leto želi H. Susič MANUFAKTURNA TRGOVINA TRST — ROJAN št. 2	Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim cenjenim odjemalcem GRGIČ ANDREJ tovarna sodovke in gostilna Želi srečno novo leto vsem odjemalcem in gostom. BAZOVICA	Želi vsem svojim cenjenim odjemalcem PETKOVŠEK OLGA MLEKARNA IN KAVARNA TRST UL. CORONEO 12
Srečno in uspeha polno novo leto želi vsem svojim gostom, znancem in prijateljem FURLAN ALOJZ GOSTILNA na COLU	Srečno in veselo novo leto želi cenjenim odjemalcem ŠMUC ROMAN TRGOVINA JESTVIN TRST UL. BATTISTI 13	Krojačnica MOZETIČ Želi srečno novo leto vsem svojim klientom. TRST, Garibaldijev trg 11	Pirec Mirko trgovina čevljev TRANSALPINA Želi vsem svojim odjemalcem srečno novo leto TRST, Ul. Settefontane 3	Uspeha polno novo leto 1950 želi Mahnič Ivan TRGOVINA JESTVIN in GOSTILNA BAZOVICA	Krojačnica Premru Lado in Julij Želi vsem svojim odjemalcem veselo in srečno novo leto. TRST, Ul. Ginnastica 35
Gostilna OSTROVŠKA Želi vsem svojim gostom in prijateljem srečno novo leto. TRST, Ul. S. Nicolò 3	A. PERTOT « FODERAMI » TRST UL. GINNASTICA 22 tel. 95-993 Želi srečno in uspeha polno novo leto vsem svojim cenjenim odjemalcem.	Srečno in uspeha polno novo leto želi vsem svojim odjemalcem « P A P Y R O S » papir in grafične potrebščine TRST UL. F. SEVERO 10, TEL. 64-53		Vsem svojim odjemalcem želi srečno novo leto MIZARSKA DELAVNICA Tavčar Franc TRST Ul. sv. Frančiška 27	
Srečno in veselo novo leto želi vsem cenjenim odjemalcem BRATA VISINI TRGOVINA JESTVIN TRST Ul. Roma 15	Srečno in veselo novo leto želi LIPANJE FRANC brivnica Želi vsem odjemalcem srečno novo leto. BAZOVICA št. 3	Srečno in veselo novo leto želi GEČ ALOJZ trgovina čevljev TRST - Rojan Trg tra i Rivi 2	Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim odjemalcem, bližnjim in daljnim prijateljem in znancem MESARIJA FUKS - VOLPI JOŽE NABREŽINA	Srečno in veselo novo leto želi vsem znancem, prijateljem in odjemalcem Gombač trgovina jest... TRST, Ul. Coroneo 7, tel. 60-44	Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim gostom gostilna LENARDON ANGELO TRST - Sv. Ivan Ul. D. Chiesa 96
Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim prijubljenim gostom SIMONIČ KAREL GOSTILNA na OPCINAH	Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim gostom srečno novo leto. PAULETIČ JUST gostilna BORST	Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim odjemalcem srečno novo leto. ŽERJAC BRANIMIR mesarija BOLJUNEC	TRGOVINA JESTVIN RESINOVIČ FRANC TRST, Trg sv. Frančiška 8 Želi vsem svojim cenjenim odjemalcem, prijateljem in znancem SREČNO NOVO LETO	Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim gostom srečno novo leto. MILKOVIČ ŠTEFANIJA gostilna GROPADA	Srečno in boljšo novo leto želi vsem svojim odjemalcem in prijateljem GRGIČ LOURENC trgovina jestvin in gostilna PADRICE Želi vsem svojim odjemalcem in gostom srečno novo leto. TRST Ul. Cassa di Risparmio
Srečno in veselo novo leto želi Hotel Pošta TRST Trg Oberdan	Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim prijubljenim gostom VINOTOC Kocjančič Viktorija TRST - (Sv. Ivan), Strada di Guardella 31	Trgovina jestvin KAREL VOLK BAZOVICA Želi srečno novo leto vsem svojim odjemalcem.	Srečno in veselo novo leto želi potovalni urad ADRIA EXPRESS TRST Ul. F. Severo št. 5	Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim odjemalcem ŠKERLAJAV IN ŠAJNA strojna mizarska delavnica OPCINE št. 156	Krojačnica KOŠUTA TRST, Ul. Raffineria 5 Želi srečno, veselo in uspeha polno novo leto vsem svojim odjemalcem, prijateljem in znancem.
Trgovina obleke in obuvala KOSMINA STANKO Nabrežina Želi svojim cenjenim odjemalcem srečno novo leto	Trgovina kruha JAZBEC ALBERT Nabrežina Želi vsem svojim odjemalcem srečno novo leto	KUKANJA DRAGO trgovina jestvin Nabrežina Želi svojim odjemalcem srečno novo leto	Jakob Perhauc trgovina žganja, likerjev in sirupov, — ustanovljena leta 1881, — Trst, ul. Xidias 6, tel. 96-332 Želi vsem svojim odjemalcem srečno novo leto	Krojačnica PETELIN VIKTOR Nabrežina Želi vsem svojim cenjenim klientom srečno novo leto	KNEZ VALTER mehanična delavnica Nabrežina Želi vsem svojim klientom srečno novo leto
Kino Prosvetni dom V NABREŽINI Želi vsem svojim obiskovalcem srečno novo leto					
DRAGO MARTELANC urar in zlatar, želi srečno novo leto vsem svojim cenjenim odjemalcem TRST-BARKOVJE Lungomare 135	Prodajalna kruha in slaščičarna PERTOT TRST, Ul. Cavana 17 Želi srečno novo leto vsem svojim klientom	Tovarna sodovke FRANKOVIČ NABREŽINA št. 73 Želi vsem svojim odjemalcem SREČNO NOVO LETO	Srečno in uspeha polno novo leto 1950 želi vsem svojim cenjenim odjemalcem ROMAN BARIČ - BARINI Elektromehanična odlikovana mizarska delavnica TRST Ul. R. Marra št. 21	Veselo in srečno novo leto želi cenjenim odjemalcem trgovina jestvin ŠČUKA AVUGUST Ul. Commerciale 34	Srečno in veselo novo leto želi vsem FRANC BATIČ ključavničar Trst Ul. Crispi 15, tel. 53-23
Srečno in veselo novo leto želi vsem cenjenim odjemalcem Gregorič Avgušlina Ul. Commerciale 25, t. 29-65					

RESTAVRACIJA BAR URBAN
«ALLA PESCHERIA»

TRST

Ulica N. Sauro

SREČNO NOVO LETO VOŠČI

Irgovina jestvin

HROVAT VLADIMIR

TRST

Ul. Cologna 20. tel. 43-31

Vsem svojim prijubljenim odjemalcem želi
SREČNO NOVO LETO**Pekarna Čok**

OPČINE, Narodna ul.

Srečno novo leto želi vsem svojim članom

Gradbena zadruga
na OPČINAH

Narodna ul. 109, tel. 21-097

Srečno novo leto želi
vsem odjemalcem
in prijateljem

Delavnica

MILAN ŠVAB

TRST Ul. S. Giusto 16

Srečno in uspeha polno novo leto želi vsem

Edilit d.d.

GRADBENO PODJETJE

KOPER

Tel. 95 in 25

Srečno novo leto želi vsem obiskovalcem

GOSTILNA TAVERNA

KOPER

Vsem svojim komisionarjem želi srečno in veselo novo leto

Center tiska

v KOPRU

Vsem članom in odjemalcem želi uspehov polno novo leto 1950

Kmetijska nabavno-prodajna zadruga
v KOPRU r. z. z. o. j.**Gostilna Škabar**

najemnik Parli Jože

VELIKI REPEN

želi vsem svojim gostom
srečno in veselo novo letoVeselo in srečno novo leto želi
vsem veletrgovina z lesom**"BOR"**

družba z o. z., tel 96, Koper

Srečno in veselo novo leto želi vsem
svojim članom in odjemalcem uprava**Ljudske konsumne zadruge**
in poslovalnice

KOPER

Telefon 131

Srečno novo leto želi vsem

PAPIRNICI LIPA

družba z o. z.

PORTOROŽ

Podružnice: KOPER, IZOLA, PIRAN
BUJE, NOVI GRAD in UMAGSrečno in uspeha polno
novo leto želi vsem svo-
jim cenjenim odjemal-
cem in prijateljem**Gruden Edvard**

trgovina jestvin

NABREŽINA

Uspehov polno leto 1950 želi vsem

„INTEREUROPA“

špedicijska in transportna družba d. d.

KOPER

Obilo uspehov
v novem letu
želi vsem svojim
zavarovancem**Tržaška zavarovalnica d. d.**
Assicuratrice Trieslina S. A.Sedež družbe: KOPER - U. P. Gambini 818
telefon: ravnanstvo 43, okrožna poslovalnica 104Za zavarovanje proti požaru, vlom, razbitju stekla,
nezgodam, civilni odgovornosti in transportu po
kopnem, morju, rekah in z zrakoplovi se obrnite naTržaško zavarovalnico Koper
ali njene zastopnike v vsih krajih

Srečno in veselo leto 1950 želi vsem

„Okrajna združna poslovna zveza“

KOPER

GRUNTAR KAREL

gostilna

pošli svojim gostom srečno
leto 1950.

BAZOVICA št. 4

ISTRA - BENZ delniška družba

trgovina s tekočimi gorivi in mazivi

TEL. 65

KOPER

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga

KOPER

vošči srečno novo leto

Uspehov polno novo leto želi

„VINO“

d. d.

direkcija KOPER

Podružnice: Šmarje, Izola, Umag,
Buje, Brtonigla, Novi grad in Dajev**PRESEL ZORA**

gostilna «Na pošti»

pošli gostom srečno novo leto.

BAZOVICA

Splošna trgovska

d. d.

KOPER

želi srečno in veselo novo leto

Radio jugoslovanske cone Trsta

ŽELI VSEM SVOJIM POSLUŠALCEM

srečno in veselo novo leto

„FRUCTUS“

d. d.

KOPER

želi srečno in uspehov polno novo leto

Društvena gostilna

na OPČINAH

želi vsem srečno novo leto.

Tiskarna „JADRAN“

d. d.

KOPER

želi vsem srečno novo leto

GLOBUS

d. z o. z.

filmsko podjetje

KOPER

želi srečno in veselo novo leto

«GORIVO»

d. d.

veletrgovina s kurivom

KOPER

želi srečno in veselo novo leto

Srečno novo leto želi vsem

„ELTE“

elektromehanično podjetje, z. z o. z.

IZOLA

KRAMAR JOSIP

krojačnica

želi srečno novo leto vsem
cenjenim strankam, prijateljem
in znancem.

OPČINE

Srečno in veselo novo leto 1950
ŽELIMO VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU!OKREPCILA — RAZVEDRILO — ZABAVA
VSAK VEČER KONCERT

Kavarna

„EUROPA“

Ljubljana

Gospoštvska cesta št. 2

V NOVEM LETU 1950

gremo čvrsti v nadaljnji boj za izpolnitev TITOVE PETLETKE neomajni v veri v socializem
Vsem soprojektirjem, sočelavcem in vsemu delovnemu ljudstvu ŽELIMO V TEM ZNA-
MENJU ZDRAVO IN USPEŠNO NOVO LETO!**Mestno gradbeno podjetje «MEGRAD»**

LJUBLJANA - Kotnikova ulica 10 - Telefon 25-12, 36-74

Danen - Dančeli
Franciškazaloga stavbnega materiala
in lesaželi srečno novo leto vsem
svojim odjemalcem.

OPČINE - Narodna ul.

Svinjske kože naš zaklad!

KOTEKS-LJUBLJANA

kupuje vseh vrst surove kože

ZBIRALNICE V VSEH KRAJIH SLOVENIJE

UPRAVA MESTNE KOVINSKE INDUSTRIJE

LJUBLJANA · Mestni trg 18 · Telefon 33-82 in njena podjetja

Mestno kovinsko podjetje „UNITAS“, Ljubljana, Celovška 90a

Mestno industrijsko trgovsko podjetje „TRIBUNA“, Ljubljana, Karlovska 4

„Mestno strojno podjetje“, Ljubljana, Dolenjska cesta 76

Mestno podjetje „ELEKTRA“, Ljubljana, Celovška cesta 74

„Mestno kleparsko in instalacijsko podjetje“, Ljubljana, Slomškova 4

Mestno podjetje „Ključavničarstvo“, Ljubljana, Čopova 10

„Mestno kovinsko podjetje“, Ljubljana, Černetova 26

Tovarna športnega orodja „SLOVENIJA - SPORT“, Ribnica

SLUŽIMO DELOVNEMU LJUDSTVU!

KOVINA LJUBLJANA

ZELEZNINO:
„ZELEZO“, Stritarjeva 7,
„JEKLO“, Tyrševa 16,
„PRI KOSI“, Miklošičeva 15,
„VERIGA“, Celovška 59,
„PRI LOPATI“, Tržaška 60,
„OKOVJE“, St. Vid,
ELEKTROTEHNIČNI
MATERIAL:
„ELEKTROPREMA“, Mest-
ni trg 2,
„SVETLA“, Gosposvetska 10,
„ELEKTRA“, Rimska 19,

UPRAVA · Stritarjeva 7, tele-
fon · ravnateljstvo 53-74, raču-
novodstvo 21-38 prodaja v
svojih poslovalnicah

Dvigajmo kulturno raven
socialistične trgovine!

BARVE-KEMIČALJE
„ORIENT“, Tyrševa 14,
„KARMIN“, Resljeva 1,
„MAVRICA“, Borštnikov trg 1
FURNIRJE-LES
„SLOVENIJA-FURNIR“, Go-
sposvetska 13,
STEKLO:
„KRISTAL“, Gajeva pasaja,
„OPREMA“, Gosposvetska 4
(steklo, železnina)

Trgovsko podjetje SADJE-ZELENJAVA

PISARNA: Dolničarjeva ul. 4 - semenišče -
TELEFON: št. 28-64 - 36-10

Skladišče, Pogačarjev trg. Telefon: 30-49
Brzjavni naslov: SADJE - ZELENJAVA

V Ljubljani · Tekoči račun: Komunalna banka 6-1-70200-4

VSE ZA PETLETKO!

VSE ZA PETLETKO!

TRANSJUG

Podjetje za mednarodno špeditsko službo - podružnica Ljubljana

DELAMO NA IZPOLNITVI NAŠEGA PETLETNEGA PLANA

Splošni servis pri Ministrstvu

za državne nabave LR Slovenije

LJUBLJANA - Stari trg št. 34

ZELI VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU SREČNO IN USPEHA POLNO NOVO LETO 1950

Vse za Titovo petletko!

Z novim letom v nove delovne uspehe!

Vsem okrajnim in oblastnim
odkupnim podjetjem za sadje,
zelenjavo, mleko in mlečne iz-
delke, alkoholne pijače, jajca
perutnino in divjačino v ob-
močju ljubljanske oblasti

Direkcija odkupnih podjetij ljubljanske oblasti
Ljubljana · Maistrova ul. 10

„OSKRBA“

Državno podjetje za oskrbo lokalne
industrije in obrti

Ljubljana

„OSKRBA“

Državno podjetje za oskrbo lokalne
industrije in obrti

Maribor

„OSKRBA“

Državno podjetje za oskrbo lokalne
industrije in obrti

Št. Peter na Krasu

Delamo za boljšo bodočnost delovnega ljudstva

LJUBLJANSKE OPEKARNE

Ljubljana, Emonska cesta 2

Obrati: VIČ, BRDO, OPEKA, BOBOVK, VRHNIKA,
VERD, RADOMLJE in GAMELJNE ter stranski obrati

Vse za Titovo petletko!

Trudimo se, da postrežemo
svoje goste prijazno in solidno
z vsemi okrepčili: z vedno sve-
žo jedajo in dobrimi pijačami

Vse za petletko!

NOGOMETNI SPORTNI KLUB

„ODRED“

GOSTILNA

„FRLINC“

LJUBLJANA, Krekov trg 11

V letu 1950 bodo sledeči gostinski obrati mesta Ljubljane nudili
delovnemu človeku izdatna okrepčila in prijetno razvedrilo:

RESTAVRACIJE:
Rio, Selenburgova ul. z barom
Slavija, Gosposvetska c.
Daj-dam, Cankarjeva ul.
Cinkole, Poljanska c.

KAVARNE:
Emona, Cankarjeva ul.
Evropa, Gosposvetska c.
Nebotičnik, Gajeva 1 z barom
Tabor, Skofja ul.

SLASICARNA:
Volga, Cankarjeva ul.

GOSTILNE:
Figovec, Tyrševa c.
Savica, Celovška c.
Sokol, Pred škofijo
Belokranje, Florjanska ul.
Rožnik, Pot na Rožnik
Podrožnik, Pot na Rožnik
Ruski car, Mala vas 16, Ježica

HOTEL:
Soča, Sv. Petra c.
PRENOCISCA:
Pri starem Tišlerju (za pre-
hodne goste)
Pri Belokranjcu, Florjanska ul.

RESTAVRACIJE za usl.
na potovanju:
Tavčarjeva ul. Stari Tišler,
Kolodvorska ul.

„TEKSTIL - OBUTEV“

državno trgovsko podjetje
s tekstilom in obutvijo
Ljubljana, Frančiškanska 4

POSLOVALNICA MARIBOR
Glavni trg št. 7

POSLOVALNICA CELJE

Cankarjeva ul. 1

razdeljuje
detaljnišni mreži v Sloveniji
metrsko blago
konfekcijo
trikotazne in pletene predmete
unajeno in gumijasto obutev
plašče za kolesa

Telefon Ljubljana centrala 44-07
direktor, sekretar 37-87
planski oddelek 52-74
komerc. oddelek 35-57
Maribor 29-46
Celje 187-193

Brzjav: Tekstil-Obutev
Bančna zveza: NB Ljubljana
št. 601-70149-13.

Zadovoljitev potreb potrošni-
kov, hitra in točna postrežba
je glavno vodilo podjetja
„Tekstil-Obutev“

Fizikturni magazin

LJUBLJANA, Mestni trg 10

Želi vsem delovnim kolektivom
uspešno četrto leto Titove
petletke.

S TITOM V SOCIALIZEM!

Mestno podjetje „BETON“

Ljubljana, Ambrožev trg 7,
telefon 35-16 - želi vsem
svojim sodelavcem srečno
NOVO LETO 1950

Vse za Titovo
petletko!

PLETENINA tovarna trikotaznega perila

LJUBLJANA, Zaloška 14.

Telegram: PLETENINA, Ljubljana, — Telefon Interurban št. 25 - 50, 22 - 05

izdeluje moško, žensko in otroško bombažno svileno in volneno perilo

Elektrotehniški vestnik

Strokovna revija za
elektrotehniko.

Uprava in uredništvo
LJUBLJANA · Kersnikova 8

Kvalificirani kadri
kvalitetno delo!

«DOM»

državni prodajni zavod za domačo in umetno obrt

LJUBLJANA

Uprava, Mestni trg št. 24
Telefon 34-07 — Brzjav: «DOM»
Tek. račun pri Narodni banki FLRJ
centr. za LRS Ljubljana št. 6-66186-0

PRODAJALNICA: Selenburgova ulica št. 4
PRODAJALNICA: Kongresni trg 5

ZELI VSEM IZDELOVALCEM NA TERENU, KAKOR TUDI
ODJEMALCEM USPEHA POLNO NOVO LETO 1950!

Vse za Titovo petletko!

UPRAVA MESTNE LESNE INDUSTRIJE

Ljubljana · Dalmatinova ul. 11, telefon 37-13

Vse za
petletko!

PODJETJA:

1. Stavbno mizarstvo, Slomškova št. 16,
2. Sploš. pohišt. mizarstvo, Zavrti št. 7,
3. Podjetje za sečnjo lesa, Tavčarjeva ulica št. 13,
4. Zaga-Skofljica, Skofljica pri Ljubljani,
5. Mestno podjetje «ROLETA» Linhartova ulica št. 8
6. Mestno podjetje «OPREMA» St. Vid nad Ljubljano

Vsem potrošnikom srečno novo leto 1950

MINISTRSTVO RUDARSTVA FLRJ
Generalna direkcija za premog LRS, LJUBLJANA

VSE ZA TITOVO PETLETKO!

Uprava Mestne papirne in kemične industrije
LJUBLJANA - Mestni trg 18
Telefon 44-00

«ILIRIJA» tovarna kemičnih izdelkov, Ljubljana - Vič
«KARTON», konfekcija papirja, Ljubljana, Wolfova ul. 12
«KVERTA», tovarna papirnatih vreč in kuvert, Ljubljana, Tyrševa 67
«TORBICA», usnjena galanterija Ljubljana Jesenkova, ul. 3
«SPEKTRUM», izdelovanje ogledal, Ljubljana, Celovška c. 81
«RAFINERIJA», dragih kovin, Ljubljana, Ilirska ul. 6
«OPTIKA», Ljubljana, Kongresni trg 4.

V letu 1950 se bomo še bolj potrudili, da zadovoljimo vsem potrebam delovnega ljudstva.
Vse za Titovo petletko!

Uprava mestne tekstilne industrije
LJUBLJANA, ŽIDOVSKA UL. 5

1. «PLETENINA» tovarna trikotnega perila, Ljubljana, Zaloška 14
2. «ANGORA» tovarna vrhnjih pletenin, Ljubljana, Emonska cesta 2
3. «VOLNENKA», tovarna volnenih in bombažnih izdelkov, Ljubljana, Poljanski nasip 40
4. «Zima», tovarna žime, vrvi in šetk, Ljubljana-Fužine
5. «TOTRA», tovarna trakov, Ljubljana-Fužine
6. «DEŽNIK», tovarna dežnikov, Ljubljana, Aleševčeva cesta 14.

VSE ZA TITOVO PETLETKO!

Radio Ljubljana, Maribor in Slovensko Primorje

želi vsem poslušalcem v novem letu 1950 še več
uspehov pri izpolnjevanju plana in graditvi socializma

„Gradbeni material“

LJUBLJANA, Dalmatinova 2.

želi vsem delovnim kolektivom
uspešno leto Titove petletke!
S Titom v socializem!

Z novim letom - v nove delovne uspehe stopa

Državna založba Slovenije

z bogatim knjižnim programom, ki bo nudil vsemu slovenskemu ljudstvu nove pobude pri delu, nove možnosti za široko kulturo in strokovno razgledanost slehernega državljanca in prijetno razvedrilo po truda polnem dnevnem delu

Mnogo delovnega poleta in uspehov v četrtem letu petletke. Želi DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE!

Državni zavarevalni zaved

Ravnateljstvo za LR Slovenijo z vsemi poslovalnicami - Tel. 37-76, 37-77
Ljubljana - Miklešičeva 19

želi vsem zavarovancem srečno
in uspeha polno novo leto 1950!

Vse za Titovo petletko!

Delovnemu človeku za okrepčilo najboljša jedila in pijače!

Gostinsko podjetje «Figovec», Ljubljana

želi vsem svojim gostom srečno in uspeha polno novo leto 1950

Zveza vojaških vojnih invalidov

PODJETJE ZA PROMET S TOBAKOM, VZIGALICAMI IN VREDNOTNICAMI

«TOBAK» — Ljubljana
«TOBAK» — Ajdovščina
«TOBAK» — Maribor

ZELI VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU SREČNO IN USPEHA POLNO NOVO LETO 1950!

Vse za Titovo petletko!

Poverjeništvo za trgovino in preskrbo MLO Ljubljana
**Direkcija mestnih magazinov - Uprava za preskrbo z
industrijskimi proizvodi, Ljubljana, Gajeva ul. št. 3**
s svojimi podjetji in njih poslovalnicami:

„TEKSTIL“

(Manufaktura - Galanterija)
Pred škofijo št. 3

„STROJEPIS“

Šelenburgova št. 5
delavnica, Gradišče 10

„USNJE“

Sv. Petra cesta 41

„KOVINA“

Stritarjeva ul. 7

„URA“

Čopova 9

„REKLAMSERVIS“

Frančiškanska 3

„ARANŽERSKI

ODDELEK“ Čopova 5

„NARODNI MAGAZIN“

Wolfova 1

„SNEGULJČICA“

trgovina za malčke, Wolfova 1

„IZBIRA“

Prešernov trg št. 1

„KOMUNALNI SERVIS“

Rotnikova 16

„KURIVO“

Miklošičeva 15

Vse za Titovo petletko!

«FOTO-LIB» UPRAVA INVALIDSKEGA PODJETJA
LJUBLJANA - SV. PETRA C. 25/A - TELEFON 45-09

In poslovalnice LJUBLJANA — Cankarjeva 3
LJUBLJANA — Tyrševa 20
LJUBLJANA — Tržaska 83
K R A N J — Titov trg 19
K R A N J — Partizanska 4
C E L J E — Slomškov trg 3
L J U T O M E R — Miklošičev trg 2
I D R I J A — Vojkova ul. 1
A J D O V S C I N A — Prešernova ul. 1
ILIRSKA BISTRICA — Cankarjeva c. 111

Srečno novo leto 1950!

Z boljšimi izdelki v četrto leto petletke!

Kavarna - bar Nebetičnik

ZELI VSEM SVOJIM GOSTOM

srečno in uspešno novo leto 1950

V BARU GODBA — PLES OD 22. URE ZVEČER DO 4. URE ZJUTRAJ

V lepših, na novo urejenih prostorih v središču mesta se po delu dodobra odpočijete pri obilni izbiri raznih jedil in toplih ter mrzlih pijač

VSAK VEČER KONCERT

Želimo svojim gostom srečno in uspehov polno novo leto 1950

Kavarna „Emona“, Tyrševa 1.

Trst skozi leto in dan v oči Matije Križemsveta.

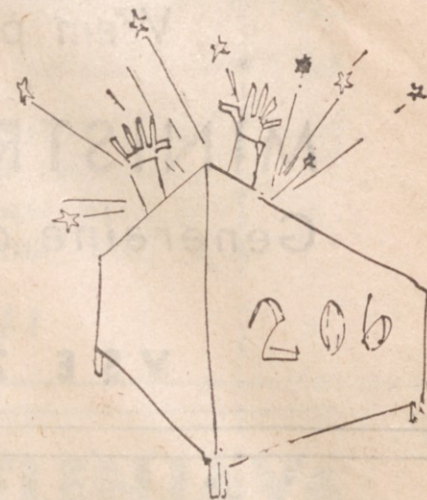
SEPTEMBER

Ker smo doslej že nekaj pravn imeli, ni preveč zdravo pisati resnice o tem, kako nam delajo krivice na tej tržaški, stisnjeni parceli.

Različni Baylisi so nas osteli zaradi naše jasne govorice, ki ne pozna hinavske rokavice, ko temu ali onemu zabeli,

kako po vesti moral bi ravhati. Učili so nas kakor praznoglavec: če vinjen Tommy koga spet namlati,

čim bolj previdno sukajte peresa in ne razburjajte lenive brave — če ne... prišlo bo zopet do procesa!

OKTOBER

Na seji po volitvah se sestane občinski svet. In kakor rodni brati pozdravijo krščanski demokrati Vidalijski. Neverne Tržačane

je treba zdaj prepričati, kaj stane uprava mesta. Vsi obeti zlati so šli po gobe, kajti kamarati skrbje bolj zase kakor za občane.

Čim naš zastopnik pride do besede in v materinski način razpravo, na mah dvorano zlobni duh obsede:

postarna svetnica si dlake puli in noro maje z osivelo glavo, večina pa kriči in blazno tuli.

NOVEMBER

Ne vem na bazi kakšnega dekreta so nam ponovno šole okrnili in nekaj šolnikov kar odpustili. Vendar slovenska šola in prosveta

z upornim duhom skozi vsa ta leta zna kljubovati tej krivični sili. Podoba je, da so se nas lotili kot narodov zaslužnjega sveta.

Po vsem, my sir's, kar ste doslej sklenili v kvar našega gledišča in prosvete, sami uvrščate se med prostake;

vsem narodom vsiljujete nasvete, ne da bi se od njih kaj naučili, kar diči vse nadute zapadnjake.

DECEMBER

V poslednjem času vraže neenaka so tla mednarodnega nogometa, posebej, če po zmagi se obeta še tekma za svetovnega prvaka.

Nič novega? Pač! Borca dva enaka v Firencih tretjo tekmo že načeta, ki je, podaljšana in res napeta, dokončno le odločila junaka.

Čeprav kominformistični svetniki zmanjšujejo uspeh Jugoslovancev, številni desetstisoč gledalcev

vedo vso hvalo igri zmagovalcev, sodeč, da večjih ni megalomanov, kot so informbirojevski lažniki.

V novo leto

Potem ko nas je mnoge lansko leto pošteno bil preklel presveti oče, proglasil je dokaj obetajoče, da tisoč devet sto in petdeseto

ne bo več dolgočasno, ker bo sveto. Ne bo potresov, lakote in toče, ker v takem letu vendar ni mogoče, da Bog človeštvu bi koval osveto

za grehe, ki smo jih doslej namleli. Imeli bomo vse, kar smo želeli: otavo, travo, kračo in pogačo

in če ne lažem, še trinajsto plačo. Zato odveč bila bi vsa voščila, ki sva s slikarjem vam jih namenila.

JANUAR

Škvadraste so zatekla trda leta! Odkar jim dux, obesen za kopita, ni polnil več izpraznjena korita, med sabo so se grizli ko ščeneta.

Brez vodstva, brez duhovnega očeta bi liktorska drhal bila razbita, da ni odkrila diplomatsko zvita tržaška Lega novega profeta.

Tako so se po dolgem le sestali škvadrasti, qualunquisti in legaši, rekoč: »Čemu med sabo bi se klali?

Naj bo odslej toreador Vidali naš dux. Saj so v razbijanju pristaši njegovi čisto hujši kakor naši!«

FEBRUAR

Kdor ve, kako sta se nekoč ženila žerjav in čaplja, snubca samotarja, bo našel, da volitev poglavarja Tržačanom, je tako pot krenila.

Nihče ne mara vladnega krmila v državi, ki vedno poudarja, da hoče le avstrijskega cesarja. Po naši sodbi naj bi odločila

diplomacija le odhod Britancev, pribeglih esulov in Siciljancev, pač vseh, ki so jih sem speljali.

Kot pristaniščniki in pomorščaki, Tržačani, do zadnjega večerki, voziti barko bodo sami znali.

MAREC

To vam je bila kost za šoviniste: zbor lanskih treh ministrov zapadnjakov, ki so, izrabljajoč razum bedakov, grdo potegnili iredentiste.

Pristaši De Gasperi je, liste so pritegnili tisoče gosakov, ki so kasneje padali z oblakov, ko so spoznali, kam nacionaliste

pripelje pot nestrpnosti in sile. No, madrepatria in njene reve, ostali so brez Trsta in brez cvenka.

Čeprav je besna Lega one dneve »Te točara filar Primorske« vpila, še danes »Dnevnik« svojo pesem brenka.

APRIL

Nad vse pristranska tukajšnja uprava nastavlja spet fašistične sodnike in zakone, odredbe črne klike uvaža zopet in jih odobrava.

Celo najbolj krivične namerava priznati: na nagrobne spomenike zabraniti imena in oblike, ki jih v slovenščini pozna pisava.

Vzemimo zdaj angleškega mrtvaka, ki se je živ imenoval Churchill: od jeze počil bi, ko sod smodnika,

ko bi na grobu čital: tukaj čaka vstajenja in primerne plačila pozemska last Cerkvenega Bolnika.

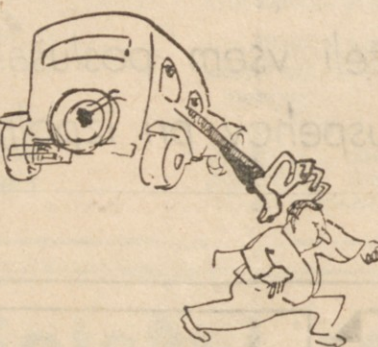
MAJ

Ze nekaj časa v Trstu se pojavlja hudičevo tajinstvena »mašina«: iz teme plane, vzame jo mračina, periodično te vožnje zdaj ponavlja.

V tej zvezi resni tisk nam zagotavlja, da vozi brez motorja in bencina, pograbi enega do dva kalina in vrag si vedi, kam potem jih spravljajo.

Na Greti oni dan pa se je spekla: Rodolfa je hotela odpeljati, človeka z nadpovprečno domišljijo

in vražje trdoživga porekla, ki zna od sile jadno bežati naravnost na tržaško policijo.

JUNI

Volitve ante portas! Vrag jih nosi! Vse ulice nastlali so s papirjem namesto z moko, rižem in krompirjem kot so obetali politični kolosi.

Volite križ in ščit! nas milo prosi De Gasperi, s klavirjem in kosirjem ponaša se Vidali, a s klavirjem reklamo zvočno Lega zase troši:

»E Piave mormorò...« in tako dalje. A kdo naj bi našteval vse kanalje, ki v propagando mečejo milijone,

nudeč nam spet fašistične patrone in madrepatria. Saj jo poznamo — še Abesincem ni za tako mamo!

JULIJ

Poglejte no, kako jih zlodej tlačijo vse te, denarja lačne farizeje, ki so prodajali za groš ceneje neslan humor in laž ob dobri plači.

No, končno le uvidijo šveljači, da se za plehke, zmešane ideje razsoden bravec nič več ne ogreje — nastane molk! Fašistični kričaji

gredo med prvimi: »La Cittadella«, zatem »La Voce«, zadnje so na listi »Le Ultimissime«. Sedaj brez dela

so vsi izsolani manganelisti in prav ta mesec se »Lavoratore«, ki solde nam je kradel in prostore.

AVGUST

Baje svet nima take policije kot je tržaška. Take so izjave vrhov anglo-ameriške uprave brez šale in brez vsake ironije.

Da, da, tem tičem res ni do norčije. Čim se na ulicah začno zmešnjave, vsi ročno si zavijajo rokave in lop — po nas, seveda. Mularije

škvadristične se nihče ne dotakne. A kdo bi štel vse njihove vrline. Da primejo pobežlega cigana,

pobijejo na primer dva meščana in kakor čisto pišejo novine, kjer more ta in oni kaj izmakne.

Pod svobodnim soncem

SPISAL

II. DEL

135

Svarun ga je pogledal, a v njegovih očeh ni bilo jeze. »Aha, dovan, pripoveduj o roparju! Dusi me v prsih, za goit me se davi žalost. Ne morem samta. Iztok se je ozrl na starca godca. V pogledu je bil očitek: »Zakaj je nisi čuval, braniš?« Radovan se je primaknil k ognjici. Pri ognju se je zdel njegov obraz čudovito zguban in shujšan. Ko je izpregovoril, je bil glas tako platen, tako, pobiti, da se mu je Iztok začudil in se obrnil proti njemu. »O, vem, da me sodite, mene starca. Sodijo me vaši obrazi, obsojajo me pogledi, ker

je bila ukradena golobica, ker je izginila lutka z dvora, ker je onemelo njeno petje in je sedaj hiša kakor požeta njiva. Vi me sodite, bogovi me ne sodijo. Vprašam: Kdo izmed vas se ni krmil golobcev in jim potresal zrnja sredi dvora? In kaj si storili tačas, ko si zamaknjen pasel oči po golčeh množici, pa je padlo izpod neba kakor puščica, prhutito med golobce, pograbilo in izginilo. Se zakricati nisi utegnil, še pomisliti nisi mogel na lok, zakaj visoko pod nebom je že plul kragulj z najlepšo golobico v krivih krem-

pljih. In tako se je zgodilo z njo. Svarun je priča. Iz zasede je planil Tunjuz na njivo med deklic, rdeča perut je frfotnila, kriki so nama umrli v grlih, on pa je izginil — kragulj, ropar jezdec na konju in na tisoč besih. O Morana!«

Radovan bi bil jezdit za njim, ko bi žarela le taka iskrica upanja, kakor jo da slab kremen, če udariš z jeklom nanj. Ali ni je bilo. Zato sem ostal in jokati s tiho in grenko žalostjo. Iztok je doletel do roba in podal godcu.

»Ne bil! Na bogove, da bi rajši od jeze pivil kakor plica; ko pa omočil ustnice krivih sodnikov ob pijači. Na tvojo besedo pa verjamem, da so me varali vaši pogledi!«

Izpil je naglo, v lice mu je za plalo nekaj krvi. Nato se je dvignil s ploha, vzravnal staro telo in izrekel svečano, s poljočim glasom: »Ni tvoja stvar moja ukana. Zato je ne zve nihče, dokler se ne zgodi. Povem vam pa, da sem prisegel vsak dan trikrat in vsako noč po trikrat

sveto prisego Svetovitu vsevidnemu. Perunu vsemogočemu in Vesni in Devani: Radovan otme Ljubinico ali pade v naročje Morani ob cesti na svažni zemlji. Tako sem prisegel, tako se zgodilo!«

V starcu je zakipelo čudovito življenje, oči so se mu bleskale, iz dvignjenih prsi je kipele moč, iz stisnjenih pesti je kričala odločnost in iz hropečih dihov je žarela hrabrost in navdušenje. Vsi so se zavzpeli, po vseh licih se je razotčilo od godca nekaj vselega, z upanjem napolnjenega, celo Svarun je dvignil težko glavo, s čela mu je izginil temni oblak, iztegnil je proti Radovanu desnico kakor v blagoslov.

Godec je obstal za trenutek sredi njih, ponovil s sekajočim poudarkom: »Tako naj se zgodi, tako sem prisegel!« — se hipoma obrnil ter odšel skozi vrata na temno dvorišče. V jutro so obsijali prvi sončni žarki še spečo vojsko. Krog in krog gradišča so črneli ozgani vrtnici zemlje, kjer so goreli na večer ognji. Ob njih

je spala vojska vse navzkriž kakor od viharja posekan gozd. Čudna omotica od veselja in pijače, od krika in plesa je prevzela ude bojevnikom, da so omahnili, odreeneli in zapali v sen, tako trden, da ga ni zdrnila zarja.

Na okopih se je že zbrala gruča veljakov in starešin v posveti. Ugovora ni bilo med njimi. Ena misel je vladala. Preden so sklepali, je bil sklep dozoril:

»Nad Huneli«

Večina je želela, da se odpolije vojska en dan in potem udari vsa čez Donavo nad Tunjusa.

Temu je ugovarjal Iztok. Vojak skoz in skoz, ki je poznal red palatincev, se je zgrajal, kadar je pogledal v dolino.

»To je drhla!« je pomislil, »ne vojaki.«

Zato je ugovarjal in prepričeval tako dolgo, da se je vdal zbor in prilegnil njegovemu nasvetu. Poverili so mu oblast, da si izbere le najboljše ljudi, drugi naj se vrnejo na svoje domove.

Ko je bil sklep dognan in posvetovanje zaključeno, se pojavilo med njimi suhem hunskem konju, kakor so jih nekaj ugrabil v bitki, star Hun.

Vse je spreletel gnev in jad. Sprejeli so ga mrki pogledi, namrščene obrvi, zgrbančena čela.

»Kakor sem prisegel, tako se zgodi!«

Jezdec je izpregovoril. Po vseh licih se je prikazala osuplost iz vseh ust je hkrati zadonel vzkliz začudenja.

Jezdec pa je okrenil konja; zamahnil je čop rdečih las ob glavi, stresle so se kocene kozlovskih hla in — Hun se je zadrževal po bledu iz gradišča.

Zborovalci so mu dvignili rokove v pozdrav, glasni klici so ga spremlili in mu voščili srečo bogov na pot. Jezdec, Radovan, se ni ozrl. Zamahnil je s plunko po zraku, se sklonil konju na vrat in pognal v skok po dolini.

»Oj ukane! Oj ukane!«, je šlo od ust do ust med zborovalci, ki so zrlji za godcem. »Kdo ga prepozna?« Borovi z njimi Cu-

vaj ga Svetovitu.

Sredi dopoldneva se je razgibalo mravljišče krog tabora. Kakor luči so svigali med umazano rjavo in sivo tolpo steni Iztoka in Slovenov iz Bizanca. Krog polneva se je že točilo in razkrojilo valovje naroda. Po zraku je kipeło od borovitih vzklizov: »Nad Huneli! Nad Huneli!«

SESTNAJSTO POGLAVJE

Zaradi zmage želja krvi je vojska hotela se tisti veteri odriniti skozi sotesko od gradišča proti Donavi. Iztok je imel dosti posla, da je zabranil razbrezdanemu hudourniku divji pohod. Dasi je izbral najboljše bojevnike, bi se ne bili uklonili, da niso posegli vmes starešine in veliki narodu, naj bo strogo pokoren Iztoku — poveljniku. Polagoma se je vojska umirila. Starešine so se postavliali in se vračali na svoja selišča. Drhal je vzklikal in plesoč gnila v lesovih. Proti večeru je stalo v dolini krog tisoč vojščakov. Vodila jih je zelena roka posameznih Slovenov, ki so dolgo vrsto let ko-

rakali za bizantinskimi praporji. Iztok je velel porazdeliti mednje vse hunske in antske konje. Kar koli je bilo oklepov in stenov, vse so si nadeli. Tako je imel okrog dve sto težko oboroženih jezdecov. Njegov jermen pod brado je bil tesno zapet, ob vrstah je jahal s čudovito samozavestjo. V prsih je zatutil hipoma slast, kakršne se ni bil okusil. Tako jasno kakor nikdar mu je stopil pred oči datni smoter. Zamislil je, če kakor v lepe sanje.

Dolina pred njim se je širila, prostrana ravan se je polnila z vojščaki. Vse se je svetilo in migotelo od brušenega orožja. Nič več tolpe, nič drhali. Stotnije, prave, urejene stotnije vro iz vseh slovenskih kozdov in se razlivalo na raven. In se daj prijeti on, zamahne z mečem, vojska se gane, pod udarci kopit zagrmijo zemlja; dvigne se prah, čuti se zamolkel zvenket jekla, trume se vale proti jugu — on jezdi na čelu.

(Nadaljevanje sledi)